

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ ve EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
İSPANYOL DİLİ ve EDEBİYATI BİLİM DALI**

**MIGUEL DE UNAMUNO'NUN ESERLERİNDE KISKANÇLIK
MOTİFİ VE ABEL SÁNCHEZ**

Yüksek Lisans Tezi

Seray ALPARSLAN

Ankara-2019

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ ve EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
İSPANYOL DİLİ ve EDEBİYATI BİLİM DALI**

**MIGUEL DE UNAMUNO'NUN ESERLERİNDE KISKANÇLIK
MOTİFİ VE ABEL SÁNCHEZ**

Yüksek Lisans Tezi

Seray ALPARSLAN

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hale TOLEDO

Ankara-2019

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BATI DİLLERİ ve EDEBİYATLARI ANABİLİM DALI
İSPANYOL DİLİ ve EDEBİYATI BİLİM DALI

MIGUEL DE UNAMUNO'NUN ESERLERİNDE KISKANÇLIK
MOTİFİ VE ABEL SÁNCHEZ

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hale TOLEDO

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

Prof. Dr. Nil Unsal
Prof. Dr. Hale Toledo
Dr. Olcay Öztunalı

İmzası

Tez Sınavı Tarihi ... 28.05.2019

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (...../...../ 2019)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin
Adı ve Soyadı

Seray ALPARSLAN

İmzası

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	ii
ÖNSÖZ	iii
GİRİŞ	1
I.BÖLÜM: MIGUEL DE UNAMUNO VE KISKANÇLIK MOTİFİ	2
1.1. Miguel de Unamuno'nun Felsefesi.....	2
1.2. Miguel de Unamuno'da Kıskançlık ve Önemi.....	11
1.2.1. La Envidia Hispánica.....	11
1.3. Kıskançlığın Eserlerine Yansıması.....	17
II.BÖLÜM: MIGUEL DE UNAMUNO'DA ÖLÜMSÜZLÜK	27
2.1. Ölümsüzlük Kavramı ve Önemi.....	27
III.BÖLÜM: ABEL SÁNCHEZ ESERİNİN İNCELENMESİ	33
3.1. Abel Sánchez.....	33
3.2. Abel Sánchez'de Kıskançlık.....	48
3.3. Tutku ve Nefret.....	57
3.4. Ölümsüzlük.....	63
SONUÇ	71
ÖZET	73
SUMMARY	75
KAYNAKÇA	77

KISALTMALAR

A.g.e. : Adı geçen eser

A.g.m. : Adı geçen makale

s. : Sayfa

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, İspanya'nın en önemli düşünür ve yazarlarından Miguel de Unamuno hakkında bilgi vermeye, kıskançlık konusu ve bu konunun eserlerine nasıl yansıdığı anlatılmaya çalışılmış, Abel Sánchez eseri incelenmiştir.

Miguel de Unamuno gibi önemli bir yazar ve eseri hakkında tez hazırlamanın kolay olmayacağını biliyordum. Tez hocam Sayın Prof. Dr. Hale Toledo' nun da yardımlarıyla, bu konuda nasıl bir yol izleyebileceğimi saptadım.

Bu tezi hazırlamamdaki amacım, felsefeye büyük önem veren, kendi içinde yaşadığı iç mücadeleyi eserlerine tüm içtenliği ve gerçekliğiyle yansıtan Unamuno hakkında bilgi vermek, yazarın gözünden, eserlerindeki konular ve yarattığı kahramanlar aracılığıyla kıskançlık konusuna getirdiği yorumları inceleyebilmektir. Bu tez için geniş anlamda kendi değerlendirmelerimize yer verilmiştir.

Son olarak, araştırmalarım sırasında bana her türlü desteği veren tez hocam Prof. Dr. Hale Toledo'ya ve her zaman yanımda olan canım aileme teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

İspanya 98 Kuşığı'nın başlıca temsilcilerinden olan Miguel de Unamuno (1864-1936) bir filozof ve dönemin en önemli entelektüellerinden biridir. Yaşadığı dönemin İspanyol yazarları gibi o da eserlerinde İspanya sorunlarını ele almıştır. Roman, şiir, deneme ve tiyatro gibi pek çok alanda eserler veren Unamuno, insan yaşamlarına ve psikolojisine büyük ilgi duyar. Duygu ve mantık arasında var olan ayrımı anlayamamak ona acı verir ve bunu hem kişiliğine hem de eserlerine yansıtır. Unamuno eserleri konularını kendi hayatından, duygularından, acılarından ve yaşadığı zevklerden alır. Eserleri duygu, mantık çatışmaları, inanç, Tanrı, ölümsüzlük, aşk, nefret, kıskançlık gibi konuları kapsar. Her biri yaşamın birebir kendisi olarak nitelendirilen, felsefesine uygun bir araç gibi düşünülebilir.

Tezimizin ilk bölümünde Miguel de Unamuno'nun hayatı ve felsefesine, İspanyol kıskançlığı hakkındaki görüşlerine, kıskançlığın kendi yaşamına, eserlerine nasıl yansıdığına ve kıskançlığın insan hayatını ne şekilde etkilediğine değinilmiştir.

İkinci bölümde Miguel de Unamuno'nun eserlerinde yer alan ölümsüzlük kavramı, eserlerinden alınan alıntılarla anlatılmaya çalışılmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise; Abel Sánchez eserinin içeriği, konusu, karakterleri, karakterleriyle kendi arasındaki yakınlık üzerinde durulmuş ve eserde geçen kıskançlık, tutku ve nefret ile ölümsüzlük konuları incelenmiştir.

I.BÖLÜM: MIGUEL DE UNAMUNO VE KISKANÇLIK MOTİFİ

1.1. Miguel de Unamuno'nun Felsefesi

Miguel de Unamuno (1864-1936) Bilbao'da doğmuş, babasını altı yaşındayken kaybetmiştir. Unamuno, sessiz ve içine kapanık bir çocuktur ve bu onu arkadaşlarından ayıran bir özellik olmuştur. Çocukluk döneminde yaşadığı pek çok şey onda izler bırakmıştır.

Unamuno, çocukluk dönemlerimizin ve o dönemdeki tecrübelerimizin gelecekteki hayatımızı renklendirdiğini düşünür: “ Doğarken potansiyel olarak dünyaya getirdiğimiz fikirler, yaşamlarımız boyunca gelişen ve devamlılığı olan melodi gibidir.”¹

Dramatik ve aykırı kişiliği çocukluğunda da onu yalnız bırakmaz. Gerçek iç özgürlüğü korumak için çocukluğu tüm hatıraları, etkileri ve duygularıyla saklamak gerektiğini düşünür. Tüm eserleri hatıralarının, şüphelerinin, hislerinin otobiyografik yorumu gibidir. Orta öğrenimine 1874 yılında başlamıştır. O sene, 1833 ve 1876 yıllarında, Üçüncü Carlos Savaşı döneminde Bilbao'nun bombardımana tutulduğu senedir. Unamuno'nun ilk gençlik yıllarının en güzel çağlarından biridir. Okulda dersler yapılmaz, sokaklarda bombalar atılır, yangınlar çıkar, kiliseler yağmalanır. Bu dönem onun dünya isteklerini başlatmıştır bile: “Çocukluktaki coşkunluğumu bilerek, kültürlerin muammasında dövüşerek tüketiyordum.”² Unamuno, hastalıklı, üzgün ve öğrenmeye hevesli bir gençtir.

¹ Justo Fernández López, **Vida y Obras-Miguel de Unamuno**, <http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Literatura> (12.07.2009)

² A.g.m., 12.07.2009

Miguel de Unamuno hayatı boyunca yaşadığı köyün etkilerini asla unutmamıştır. Yazları gittiği büyükannesinin Deusto'da bulunan evini hiçbir zaman unutamaz. Madrid'de derin bir dini kriz geçirdikten sonra İspanyol kültürüne geri döner ya da buna niyetlenir. Duyguları, gençliğinde yaşadığı dini krizden sonra üzüntü çekmiş ve vazgeçmiş ruhunu derinden etkileyen Kastilya manzarasına yoğunlaşır. Ergenlik döneminin ilk krizini on dört yaşındayken geçirir: “ Kendimi bitmek bilmeyen sorunları aydınlatma korkusuyla yiyip bitiriyordum. Küçük bir defter aldım ve yeni bir felsefi yöntem geliştirmeye başladım.”³ Orta öğrenimini bitirince Madrid'e geri döner.

Alman filozoflarını okuması ve inancına mantık kazandırma isteği daha önce eğitim aldığı dini alışkanlığından vazgeçmesine neden olmuştur. Bu, onun Tanrı'yı anlama arzusundan dolayı, tüm eserlerinde ve tüm varlığında yer alacak olan dinsel uğraşını başlatır.

Unamuno, Madrid Üniversitesi'nde felsefe alanında doktora yapmış ve ‘Crítica del problema sobre el origen y prehistoria de la raza basca (1884)’(Köken Hakkında Eleştiri ve Bask Kökenlerinin Tarih Öncesi) teziyle edebiyat okumuştur.⁴

Miguel de Unamuno Madrid'de hiçbir zaman çocukluk anılarından kopmadan büyük bir heyecanla okumaya ve yazmaya başlamıştır. Kitaplarının konusu ‘ölüm’dür. Mutlu çocukluk anılarının duygu ve yaşanmışlıklarına ilk defa ölümü katmaya başlamıştır. “ Genç bir arkadaşım ölümle yüz yüze idi. Ölmek zorunda olduğumuzu hissettiren ölümün ortaya çıktığı o an çok kasvetliydi. Onun ölümünün üzerimdeki

³ Julián Marías, **Miguel de Unamuno**, Espasa Calpe, Madrid 1943, Recogido, posteriormente, en Obras, Editorial Revista de Occidente, s.220

⁴ A.g.e., s.225

etkisini hatırlıyorum."⁵ Ölüm hissi onu hiçbir zaman yalnız bırakmayacaktır. Unamuno daha sonra da ölümden sanki kendininkiymiş gibi bahsedecektir. Ölümden bahsetmek Unamuno için kişiliğinden bir şeyler çalmak anlamına gelir. Madrid'de modern teologları okumaya başlamıştır, Hegel'i⁶ okuyarak Almanca öğrenecek, Danimarkalı filozof ve teolog olan Soren Kierkegaard'ın⁷ Danimarka dilini öğrenerek, onun yazılarını keşfedecektir. Varoluş ve seçim konularıyla ilgilenen bu filozofun modern batı teolojisi ve felsefesi alanında, özellikle de 'varoluşçuluk' konusunda büyük etkisi olmuştur. Unamuno'nun felsefi ve tanrıbilimsel konularda okuması çocukluğunun inancından çıkmasına neden olmuştur. Bu, ondaki büyük bir sorunu temellendirir; hayatında bir saplantı halini alır: Ölümsüzlük arzusu ve her şeyin sonu olan ölüm korkusu. Felsefe ve Edebiyat kariyerini tamamladıktan sonra varlığını sürdürmek ve onu büyük bir sadakatle bekleyen sevgilisiyle evlenebilmek için üniversitede eğitimci olma isteği öne çıkar. Sonunda Salamanca Üniversitesi Yunan Dili ve Edebiyatı profesörlüğüne getirilir.⁸

19. yüzyılın son yılları İspanya'nın politik açıdan durgun bir dönemidir. Bozulmaya ve tembelliğe yüz tutmuş İspanya yoksul düşmüştür, teknolojik ve bilimsel açıdan gerilik yaşamaktadır. 19. yüzyılın askeri darbeleri, Carlos yanlısı savaşlar, kralların müdahaleci politikası, politik partilerin değişen anlaşmaları, 20. yüzyılın başlarında kendini gösteren çok büyük kurumsal bir krize sebep olmuştur. Tüm bu yaşananlar "98 krizi adını" kendinde toplamıştır. İspanyol kolonileriyle (Porto Riko, Küba ve Filipinler gibi) yakından ilgilenen Amerika, İspanya'ya savaş açtığını ilan etmiştir. Amerikan gücü karşısında alınan askeri başarısızlık ve kolonilerin kaybedilişi

⁵ <http://www.biografiasyvidas.com/biografia/u/unamuno.htm> (26.05.2010)

⁶ Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831):Alman filozoftur. Hegel felsefesi herşeyden önce bireylerin kendi kendilerine ilişkin olarak özgür bir bilince ulaştıkları bir insanlık tarihi felsefesidir.

⁷ Soren Aabye Kierkegaard (1813-1855):Danimarkalı filozof ve teologtur.Varoluşçuluk akımının öncülerinden sayılır.

⁸ <http://www.biografiasyvidas.com/biografia/u/unamuno.htm> (26.05.2010)

bu krizi daha da büyütmiştir. Bu durum entelektüellerin, gazeteci ve yazarların, gerilemeye ve başarısızlığa tepki gösterme kararını ortaya çıkarmıştır. O yıllarda İspanya'nın politik ve sosyal yapılanması gibi en önemli meselelerin sorumluluğunu alan yazar ve entelektüeller "98 Kuşağı" olarak adlandırılmıştır.

98 yazarları toplumu yenilikçi ve eleştirel yönden geliştirmeye çalışarak, tamamen İspanya'nın sorunlarına odaklanmışlardır. Tüm yazarlar İspanya'nın ve İspanyolluğun tarihi olarak özünü ve ne ifade ettiğini bulmaya çalışmışlardır.

Unamuno içten ve subjektif doğruyu bulmanın gerekliliği ve gerçeklik konusunda ısrarcı olmuştur. 98 Kuşağı yazarları yenilikçi isteklerini, sürekli eserlerinde tekrar ettikleri keder, acı, mücadelecı bir hayat ve hayatta kalma gibi insanın derinlerindeki endişelerine daha da inme arzusuyla birleştirmişlerdir. Bu fikirlerin özellikle Schopenhauer ve Nietzsche gibi kendilerine hayranlık duydukları filozoflarla çok ilgisi vardır. Bu yazarlar modern, yapay, çok dolu tarza zıt olarak ne dikkatsiz ne de özensiz olan daha kuru ve geleneksel bir dil arayışındadırlar. Anlatım tekniğinin modernleşmesi konusunda 98 öykücülerı, gerçekçi ve doğalcı anlatım tipinden uzaklaşarak, yenilikçi anlatım teknikleri geliştirmişlerdir.

İspanya'nın durumu Unamuno'nun yenilikçi bir üslupla makaleler yazmasına yol açmıştır. 1894'ten itibaren sosyalist militandır ve bu sebeple 'Bilbao sınıflarının mücadelesi' adı altındaki makalelerini sıklıkla yazmıştır. 1891'den 1901'e kadar rektör olarak atandığı Salamanca Üniversitesi'nde Yunanca öğretim görevlisi olmuştur. Orada evlenir ve yuvasını kurar. O andan itibaren hayatının trajedisi de başlayacaktır: İnançın acı arayışı ve çocukluk dünyasının duygularını arayış. Çoğu zaman ağlar ve umutsuzluğun kıyısında bulur kendini. Karısının ve çocuklarının olmadığı bir hayat

cehennem olmuştur onun için. Otuz üç yaşlarında çok dokunaklı bir bunalım geçirir. Evliliğinde büyük bir kaygıyla alt üst olduğu, uyuyamadığı günler geçirir. Aniden onu kimsenin avutamadığı ağlamalar gelir. Karısı onu kucaklar ve şöyle der: “ Neyin var oğlum?” Ertesi gün, Unamuno hepsinden vazgeçer ve inancını yeniden kazanabilmek için manastıra kapanır. “Ani ve şiddetli bir bunalım geçirdim. Yaşadığım hayatı karım ben ağlarken “oğlum” deyip beni kurtardığı an anladım. Oğlum demesi bana çocukluk günlerimi hatırlattı.”⁹

Savaş müttefiklerinin lehinde olan tutumundan dolayı 1914’te rektörlükten alınmıştır. 1917’de on üçüncü Alfonso’yu eleştiren yazısından dolayı hakkında yasal işlem yapıldı ve hüküm giymiştir. Daha sonra da af getirilmiştir. 1924 yılında on üçüncü Alfonso’nun krallığı döneminde general Miguel Primo de Rivero y Orbaneja ile yüze gelmesi, onun Kanarya Adaları’ndaki Fuerteventura adasına sürgün edilmesine sebep olur. Oradan Primo de Rivera rejiminin sona erdiği 1930 yılına kadar sürgün yeri olarak yaşadığı Fransa’ya kaçmıştır. Primo de Riveralı seneler onun için oldukça sert olmuş, eleştirileri de hiçbir zaman bitmemiştir.¹⁰

İspanya’ya dönünce İç Savaş boyunca ölümüne kadar yeniden Salamanca Üniversitesi rektörlüğü yapmıştır. 14 Nisan 1931 İkinci Cumhuriyet’in ilanıyla beraber pek çok ünvanla donanmıştır artık. Salamanca Üniversitesi rektörüdür, adı ‘şerefli kentli’ olarak anılmaktadır ve milletvekili seçilmiştir. Ne var ki; bu yeni rejimde hayal kırıklığına uğramış ve yenilikçi düzenden yollarını ayırmıştır. 1934 senesinde dul kalır, 1936’nın şubatında Oxford Üniversitesi’nden doktorasını almıştır. İç Savaş patlak verdiğinde ayaklanma çıkaranların arasında yer almıştır. Bunu, yeni gaddar ve bastırıcı

⁹ <http://www.biografiasyvidas.com/biografia/u/unamuno.htm> (26.05.2010)

¹⁰ Julián Marías,1943,s.229

diktatörlüğün nasıl başladığını ve onu nasıl suçladıklarını belirtmek için yaptıysa da, şüphesiz pişman olmuştur. 1936 - 1937 yıllarında Salamanca Üniversitesi'ndeki bir kursun açılış töreninde isyancılardan biri olan general Millan Astray'ın: “ Yaşasın ölüm, ölsün zeka!” diye bağırması üzerine Unamuno şöyle cevap vermiştir: “Yeneceksiniz ama ikna edemeyeceksiniz!” General Astray'a verdiği bu cevap üzerine yeniden mahkum edilmiş ve ev hapsine alınmıştır.¹¹

31 Aralık 1936'da İspanyollar arasındaki bu kardeş mücadelesi karşısında çok üzgün olan Unamuno'nun arkadaşlarından biri ona Tanrı'nın İspanya'yı terk ettiğini söyler. Bunu duyan Unamuno masaya kuvvetli bir yumruk indirip, “Tanrı İspanya'dan vazgeçemez!” demiş ve aniden kalp krizi geçirerek hayatını kaybetmiştir.¹²

Miguel de Unamuno varoluşçu ve yaşamcı bir filozoftur. Shopenhauer ve Kierkegaard felsefesinden esinlenerek hayatı bir trajedi ve acı çekme olarak düşünür. Dini inançla dünyanın bir araya gelmesinin imkansız olduğu kanısındadır. Kuvvetli bir dini inanca sahip olmanın gerekliliğine içtenlikle inanmaktadır ve inancın verdiği bilince rağmen, dünyanın akılsal yorumuna karşı çıkmaktadır. Ona göre hakiki tarih, anonim (isimsiz) insanların günlük hayatlarının gerçekliğinde saklanmaktadır. İspanyol ruhunu kendi gelenekleri, manzarası ve insanlarıyla tarif etmeye çalışmıştır.

Unamuno edebiyat konularının çoğunda dini, politik ve felsefeyle ilgili uğraşlarından etkilenmiştir. Onun kişisel ve acı dolu yaşamı tüm eserlerine konu olmuştur. Bu büyük ve samimi bir birleşimdir. Tüm eserleri otobiyografiktir, içten, kişiliği zengin, saf, işkence dolu ama her zaman kendisine dürüst ve sadık birinin ifadelerinden oluşmaktadır. Kişiliğinin en derinlikleri, Unamuno'nun kendisine olduğu

¹¹ A.g.e.,s.235-236

¹² A.g.e.,s.236

gibi tüm okuyucular için de bir sırdır. Şiir, hikaye, deneme ve tiyatro gibi çeşitli türlerde yazmıştır. Tüm bu eserlerinde kendi felsefesinin ve dünya görüşünün sorunlarını yansıtır. Oluşturduğu yapıtlarında üzüntüsünü, kederini, gerçekle yalan arasında seçim yapmanın gerekliliğini kendi eserleri, babalığı ve başkaları için yaptığı fedakarlıkla ölümün üstesinden gelme arzusunu bize yansıtır.

Çizdiği insan portresinde Kastilya ülkenin sorununu ve sonsuzluk isteğini temsil ederken Unamuno, Kastilya'yı bir anne gibi görür, ona bir kadın figürü gibi seslenir. “Zavallı İspanya, zavallı İspanya'm, kim baktı sana, kim bakıyor?”

Tabiat Unamuno için sevme yeteneği olan insana benzer; deniz, gökyüzü, toprak ve tüm yaratıklar tek bir şeydir ona göre. Zaman ona göre geçici dünyanın, dünün bugün ve yarınla birleştiği sonsuzluktaki kökenidir, her şey zaman sayesinde sonsuzluğa döner.

Unamuno, eserlerinde hep Tanrı'yla eşit olmayı istemiş, onunla savaşmayı, mücadele etmeyi arzulamıştır. Daha çok var olmak için yaptığı acı dolu bir savaştır bu. Onun Tanrısı yaratılan ve sanılan Tanrı'dır. Acı çeken insandır. İsa Tanrı'nın insani tarafıdır, yaşayan insan Unamuno'ya göre insanlaşır. Önemli olan tamamen ölmek, sonsuzluğa ulaşmak için, ölüm ve hiçlik üzerinde zafer kazanmaktır.

Unamuno'nun romanları insanların endişe ve arzularını konu alan edebi eserlerdir. Yarattığı karakterler düşüncelerinin somutlaşmış halleridir. Romanlarının tümü için fikirlerinin şekline bakıldığında iç dramlar olduğunu söylemek mümkündür.

Çevresel şartlar ve görüntülere önem vermez ve bu sebeple Unamuno romanları gelenekçi romanlarla tamamen zıttır.(Onlarda çevre her şeydir.)¹³

“ Ve her insan, içinde temel yedi erdemi ve karşıtı yedi erdemsizliği taşır: Kendini beğenmiştir ve alçakgönüllüdür, obur ve kanaatkardır, kösnül ve edeplidir, kıskanç ve iyilikseverdir, cimri ve eli açıktır, tembel ve çalışkandır, öfkeli ve acı çekendir. Ve kendisinden diktatör de köle de, katil de aziz de, Kabil ve Habil de yaratır.”¹⁴

Miguel de Unamuno için kişi statik bir şey değildir, tam bir varoluşumdur. Bu yüzden onun eserleri bize karakterlerinin psikolojik mücadelesini gösterir. Roman kişisi yazar tarafından kurgulanan bir varlıktır ancak aynı yazar da Tanrı'nın hayalidir. İnsan Tanrı'ya karşıdır, ona başkaldırabilir. Yani roman kişisi de yazarına karşıdır. “Niebla” romanında kahraman Unamuno'nun istediği gibi Unamuno'nun kendisine, ölüme karşı dayanarak başkaldırır. Yaşadığımızı hayal ediyoruz, Tanrı bizi hayal ediyor biz de geleceklerimizi. Hayat bir tiyatrodur ve belki de aynı hayattan daha bir hayattır. İnsan ölmeyi istemez, ölümsüz olmayı ister ama sadece ruhunun yarattıkları sonsuza dek sürer. Diğerlerinin hayatlarını okuyarak yaşıyoruz ve diğerlerinin düşlerine katıldığımız zaman sonsuzluğa katılmış oluyoruz.

Unamuno eserleri sadece psikolojik değil, Dostoyevski¹⁵ tarzında olduğu gibi, ruhun tasvirleridir. Unamuno da onun gibi Avrupa'nın kurtuluşunun İsa'yla olabileceğini düşünür. Zubiri'nin Hegel hakkında yazdığı gibi: “ Hegel için şu açıktı ki;

¹³ Justo Fernández López,a.g.m.,12.07.2009

¹⁴ Yıldız Ersoy Canpolat, **Miguel de Unamuno, Üç Örnek Öykü ve Bir Önsöz**, Modern Klasikler Dizisi,Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 2017, s.9

¹⁵ Fyodor Mihayloviç Dostoyevski (1821-1881):Tanrı, ateizm, kötülük, özgürlük gibi konulara eserlerinde yer veren ünlü Rus roman yazarıdır.

insanların bilinci Tanrı'nın sahip olduğu bilincin aynısıdır. Tanrı bilinç değildir, tam bir mantıktır, bu mantık insanınkiyle şuur kazanır, insanlar Tanrı'nın bilincidir."¹⁶

Şüphesiz Unamuno eserlerinin konusal ve yapısal özelliklerini Cervantes, Hegel, Nietzsche, özellikle de Kierkegaard gibi önemli yazarlardan ilham alıp oluşturmuştur. Bu tarz etkilenmeler Unamuno için oldukça önem taşır. Yazar, boş bir kültürde bunu şekillendirmemiştir, seneler boyunca pek çok konu ve tekniği açık bir şekilde kullanmıştır, Miguel de Unamuno öyle çok okumuştur ki, farklı dönem ve bölgelerin yazarları ve düşünürlerine karşı her zaman ilgi duymuştur.

Düşüncelerini ifade etmek için Unamuno adını "nivola" olarak koyduğu kendi anlatım şeklini yaratmıştır. "Nivola" lar gelenekçi anlatımı reddeden romanlardır. Unamuno'ya göre esas olan (düşünce, ızdırabını gösterme, yaşamsal acı gibi) bireyin içsel analizidir ve bu yüzden onun nivoları bir insanın analizinde toplanır.

Özetlemek gerekirse, Unamuno eserlerinde mecaz yoktur, fikir vardır, ölümün kesin olan varlığına rağmen hayata dair bir mücadele söz konusudur. Erotizme her zaman karşıdır, olayları kurgular, yaşamı doğal halinden çıkararak hayal kurar.

¹⁶ Zubiri, Xavier: **Los problemas fundamentales de la metafísica occidental**.Madrid: Alianza Editorial,1994, s.316

1.2.Miguel de Unamuno'da Kıskançlık ve Önemi

1.2.1. La Envidia Hispánica

Kıskançlık birçok insanın yaşamını etkileyen rahatsız edici duygulardan biridir. Kıskançlık, başkasına ait olan şeye karşı duyulan üzüntü, sıkıntı, rekabet ya da sahip olunmayan şeye karşı duyulan arzu, bir kişinin veya bir ilişkinin yitirilmesinden korkulan, karmaşık bir ruhsal yaşantı ve olumsuz tutumdur. Başkasının sahip olduğuna kendisinin de sahip olma gerekliliğini hissettiren bir duygudur. Yine kıskançlık için; bir kimse bir üstünlük gösterdiğinde veya sevilen birisinin başkası ile ilgilendiği kanısına varıldığında takınılan olumsuz tutum tanımı yapılabilir.¹⁷

Kıskançlık tarih boyunca acı, dram ve trajedi üretmiştir. Düşmanca ve acı dolu birçok olay kıskançlıkla ilişkilendirilmiştir. Freud'a¹⁸ göre kıskançlık, insanın doğasında var olduğu için değil, kaçınılmaz olduğu için evrenseldir. Freud kıskançlığın kökenlerini şöyle açıklıyor; keder, sevdiğimiz bir kişiyi kaybetme düşüncesinin verdiği acı, bir şeyi çok istesek ve hak ettiğimizi hissetsek de, istediğimiz her şeyi elde edemeyeceğimizi fark etmemizin verdiği acı, başarılı rakibe karşı duyduğumuz düşmanlık, kaybımız için, az ya da çok kendimizi eleştirmemiz.

Başkasına ait olana karşı duyulan üzüntü ya da sıkıntı olarak tanımlandığında, kıskanç kişi başkasını mutlu edebilecek herhangi bir şeyden hoşnut olmaz, yani şöyle demek mümkündür; kişiyi daha kötüye götüren 'gücenme, alınma' hissinin anasıdır. Çoğu kez sosyoloji, psikoloji ve felsefe gibi bilim dallarının da konusu olan kıskançlık

¹⁷ <http://tdk.org.tr/tr/sozbul>, **kıskançlık** (23.12.2008)

¹⁸ Sigmund Freud (1856-1939): Psikanaliz öğretisini geliştirmiş olan Yahudi kökenli Avusturyalı nörologtur.

olgusuna bilim adamları farklı görüşler ileri sürerek açıklık getirmeye çalışmaktadırlar. Konuya felsefi açıdan bakıldığında, Bacon'un¹⁹ “Karşılaştırma olmayan yerde kıskançlık olur” düşüncesine, Descartes²⁰ “Kıskançlık, sahip olduklarını koruma isteğinden kaynaklanan bir tür korkudur” yaklaşımı görülmektedir. Aynı konuda, Spinoza²¹ ise “İnsan ancak bir başkasına ait erdem için kıskançlık duyar.” şeklinde bir yaklaşım sergilemektedir.

Aynı Spinoza “ Kıskanç bir insan için başkalarının mutsuzluğundan daha hoş ve başka bir kimsenin mutluluğundan daha katlanılmaz bir şey yoktur. Kıskanç insandan başka hiçbir kimse benim güçsüzlüğümde ve ıstırabımdan haz duyamaz.” demiştir. Aischylus²², bu durumu “ Pek az kişi vardır ki, iyi talihli bir dostun başarılarını kıskançlık duymadan kutlayabilsin” şeklinde özetlemiştir.

İnsanda yer edinmiş iç gerçekliklerden biri olan kıskançlık faktörü Miguel de Unamuno'nun hayatında önemli rol oynamıştır. Unamuno için kıskançlık ve öfke milli bir suç gibidir. 1909 yılında “La envidia española” (İspanyol Kıskançlığı) adında bunu dile getirdiği bir eser yazmıştır. Kıskançlık, nefret ve anlayışsızlık onun gözünde üç milli kusurdur.²³

Geçmiş zamanlara dayandırdığı kıskançlık hissinin derinliğini ve tek olma arzusunun nedenini bize şu cümleleriyle anlatıyor:

¹⁹ Francis Bacon (1561-1626): İngiliz devlet adamı ve filozoftur. Pragmatizm ile sonuçlanacak olan deney temeline dayanan İngiliz felsefesinin ilk tohumlarını atmıştır. Bacon yapıtlarıyla bilimin ve felsefenin, gelişimini göstermiş, doğa ve akıl arasında bir bağ kurulabileceği fikrini yerleştirmiştir.

²⁰ René Descartes (1596-1650): Fransız matematikçi, bilim adamı ve filozof. Batı düşüncesinin son yüzyıllardaki en önemli düşünürlerinden biridir.

²¹ Baruch Spinoza (1632-1677): 17. yüzyıl felsefesinin en önde gelen rasyonalistlerinden biri olarak kabul edilmektedir.

²² Eshilos (Yunanca: Αἰσχύλος, *Aiskhylos*) (M.Ö.525-424): Antik Yunan oyun yazarıdır.

²³ Justo Fernández López, a.g.m., 12.07.2009

“ Adımızın ölümsüzleştirilmesi için olan bu zorlu savaş geçmişe doğru gerilere uzanır, geleceği de şöyle bir ele geçirmek isterken; bizler ölümlerle çarpışıyoruz, çünkü bizler, yaşayanlar, onların gölgeleri altında karanlığa bürünmüşüzdür. Geçmiş zamanların dahilerini kıskanıyoruz, adları tarihi nirengi noktaları gibi duran, çağları unutulmaktan kurtaran. Şan şöhret cenneti çok geniş değildir, oraya girenler arttıkça her birinin payı azalıyor. Geçmişin büyük adları bizi oradaki yerimizden ediyor; bizim ele geçirmeyi umduğumuz halkın belleğindeki yeri onlar dolduruyor bizden kapıp alarak. Ve böylece biz kalkıp başkaldırıyoruz onlara, bu nedenle de işte yazın dünyasında ün peşinde olanların, onu daha önce elde edip tadını çıkaranlara karşı yargılarındaki burukluk. "Karşılaştırmalar iğrençtir.", der bir atasözü, nedeni de bizim eşsiz olmak isteğimizdir.

Fernández'e genç kuşak İspanyollarının en becerililerinden biri olduğunu söylemeyin, çünkü bu övmeden hoşlanmış gibi görünmekle beraber gerçekte canı sıkılır bundan; ama eğer İspanya'daki en becerili adam olduğunu söylerseniz ona ne ala! Ama o bile yeterli değildir: evrensel ünlülerden biri olmak daha çok hoşuna gider, ama bütün ülkelerin ve bütün çağların birincisi olarak sayılmakla doyar ancak o.”²⁴

Unamuno, bir insanın yalnızca yaşamak ve gelip geçici olmamak için çalıştığını, hayatı boyunca ölmek, hep var olmak için uğraştığını ve bundan dolayı birbirini kıskanmanın ve bunu tutku haline getirmenin nasıl ortaya çıktığını şu sözleriyle dile getirmektedir:

“ Korkunç bir tutku bu, anımızın başkalarının başına gelen unutulmadan, olanağı varsa, kurtarılması özlemi. Kıskançlık bundan doğar, İncil anlatısına göre, insanlık

²⁴ Osman Derinsu, Miguel de Unamuno - **Yaşamın Trajik Duygusu**, İnkılap Yayınları, İstanbul, 1986, s.59-60

tarihini başlatan suçun nedeni; Habil'in kardeşi Kabil tarafından öldürülmesi. Bu bir ekmek kavgası değildi. Bu, Tanrı'da Tanrısal bellekte yaşam sürdürme kavgasıydı. Kıskançlık açlıktan bin kez daha korkunçtur, çünkü ruhsal açlıktır o. Yaşam sorunu dediğimiz şey, ekmek sorunu, bir kez çözümlenseydi eğer, hayatta kalma savaşımı daha zorlu biçimde ortaya çıkacağı için dünya bir cehenneme dönüşmüş olurdu.”²⁵

Sahip olunmayana duyulan rekabet veya istek olarak tanımlanacak olursa, kıskanılan şey sadece bir şahıs değil, zihinsel veya maddi bir nesne de olabilir. Dolayısıyla kıskançlığın kökeni için, o şeye sahip olamamanın ve sahip olmak için duyduğu şiddetli arzunun verdiği huzursuzluk hissi de diyebiliriz. Ondan yoksun olmanın verdiği duygu da çekişme yaşamasına sebep olacaktır.²⁶

Shakespeare²⁷ “Othello” adlı eserinde kıskançlığı "Ah efendim, sakının kıskançlıktan! Kıskançlık, beslendiği avla oynayan yeşil gözlü bir canavardır.” sözleriyle tanımlar. Othello²⁸ trajedisinin en güçlü teması "kıskançlık" tır.

Shakespeare bu oyununda Othello'nun kişiliğinde kıskançlık duygusunun aşk ve sevgiden daha güçlü bir duygu olduğunu, basite alınmaması gerektiğini vurgulamaya çalışır. Yapılan tüm bu tanımlar üzerine kıskançlıkla ilgili olarak açıkça şu ifade edilebilir: Kıskançlık hiçbir şekilde olumlu olmayan, kaçınılmaz bir sıkıntı yaşıtan hissiyattır.

Maria Zambrano, Unamunocu dini düşüncenin trajediye dönüştüğünü düşünmektedir. Ona göre insancıl özlem aslında insan olmayı bırakmadan ilahi olmanın

²⁵ A.g.e.,s.61

²⁶ Real Academia Española, **la envidia** (10.02.2009)

²⁷William Shakespeare (1564-1616): İngiliz şair ve tiyatro oyun yazarıdır.

²⁸ William Shakespeare, **Othello**, Türkçesi: Özdemir Nutku, 8. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004, s.33

imkansızlığını gerçekleştirme isteğidir. İspanyol trajedisi de ünlü olma tutkusu uğruna inancını bulamamasından ileri gelir. Bir inat yüzünden inancı zayıflamaya başladığında büyüyen engelleriyle İspanyol nihilizmi de yaklaşıyor demektir. Bu nihilizm, “ ne için, bana ne?” sorularının altındaki kıskançlık mikrobuyla görünmeye başlar. Zambrano'nun bu görüşü, Unamuno'nun "İspanyol ruhunda yer edinmiş kıskançlık" düşüncesiyle benzerlik gösterir.²⁹

Unamuno her zaman ölümsüzlüğe duyduğu açlıktan, ruhunun ölümsüz nefretinden ya da hayatta kalma mücadelesinden bahsetmesine rağmen, o daha çok İspanyol aşıklarının günlük yaşamıyla ilgilenmektedir. Romanlarındaki ifadelerinden dolayı pek çok kişi Unamuno'nun İspanyol karşıtı olduğunu söyler fakat bu fikirlerin pek de doğru tarafı yoktur çünkü Unamuno, İspanya'ya ve İspanyollar'a karşı olan aşkını her zaman belirtmiştir. Örneğin “Niebla” (Sis) eserinde şöyle söylemektedir:

“ Ben İspanyolum, doğuştan, eğitimden, bedenden, ruhtan, dilden mesleğe kadar İspanyol, her şeyden ve hepsinden önce İspanyolizm benim dinim, ilahi ve sonsuz bir İspanya olarak düşünmek istediğim bir cennet.”³⁰

Kıskançlık onun için hayalinin şekillenmesi değil, gerçektir; okuyucuyu yeteneksizleştirecek ve kişisel düşünmeye itecek bu kıskançlığın tehlikesini çok iyi bilmektedir. Unamuno bu eseriyle okuyucularına Joaquín Monegro'nun trajedisini okuyarak kıskançlık cüzamının üstesinden gelmeleri için tavsiye vermek istemektedir. Seara, Unamuno'nun eserleri hakkında yazdığı makalelerinden birinde böyle söylemektedir:

²⁹ Ana Chaguaceda Toledano, **Miguel de Unamuno-Estudios sobre su obra.IV**, Ediciones Universidad de Salamanca, 2009, s.201

³⁰ Miguel de Unamuno, **Niebla**, Editorial Universitaria S.A., 1986, s.152

“ Bizler toptan birkaç kıskanç insanız, bizler, biz İspanyollar. Kıskançlık! Bu İspanyol ruhunun iç kangrenidir, tesadüfen değildi, Quevedo şu korkunç cümleyi yazmıştır: Kıskançlık zayıflıktır çünkü ısırır ve yemez.”³¹

Unamuno'nun, Abel Sánchez eserinde de temel aldığı konu kıskançlıktır, İspanyolların kıskançlığı başka ülkelerin insanından farklıdır. Yazara göre İspanyol zihninde var olan kıskançlık kişiyi keşfeden ve onda çok güçlü bir tutku yaratan bir kıskançlıktır. Bu tutku aslında kendi kişiliğinde yaşadığı hissiyatı ve İspanyol sosyal hayatının mayasıyla özdeşleşen milli bir hastalıktır. Abel Sánchez, kıskançlığın ürpertici bir tahlili ve Kabilcileri olduğu gibi Habilcileri de kirleten ikiyüzlü, sinsî ve alçak hislerin bir röntgenidir adeta.

Unamuno hayatı boyunca kendi düşünceleriyle yüzleşmiştir. Bu yüzden denemelerinden birinde şöyle demiştir:

“ Benim Abel Sánchez'im ile İspanyol ırkımızın en korkunç tümörüne neşteri batırdığım en acılı tecrübe ortaya çıkmıştır.”³²

Burada bahsettiği tümör büyük ihtimalle kendi yaşamının bir görüntüsüdür. Yarattığı karakterin kıskançlığı da trajik bir kıskançlıktır. Ona göre: “ Kıskançlığın anası huzurdur veya huzur, zihinsel ve ruhsal bir tembellik durumudur.”³³

Kendi varlığını tehdit etme noktasına ulaşmakta olan Unamuno'daki bu kıskançlık nereden gelmiştir peki? Freud ve onun müritlerine varıncaya kadar özellikle

³¹ Luis Seara, **Miguel de Unamuno, sus artículos (La envidia hispánica)**, s.409

³² Miguel de Unamuno, **Envidiados y Envidiosos**, Revista Ahora, Mayo 1935

³³ Miguel de Unamuno, **El ensayo titulado “Envidia hispánica” del autor**, s.201

çocuklar arasındaki kıskançlık üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Altı yaşında babasını kaybetmiş ve dul bir annesin hakimiyetinde yetişmiş bir yetim olan Unamuno, karısı Concha'yı da ikinci bir anne olarak görmüştür. Unamuno'nun çocukluğunda kıskançlığını artıran bir başka ilişkisi daha vardır.³⁴

Carlos Clavería şöyle yazmıştır: " Geleceğin alimleri, tuhaf bir eczacı olan, ölümüne kadar Bilbao'da komşusu olarak yaşamış, edebi ününü kötü bir şekilde taşımış ve ailesinin namını ortaya çıkarmış Don Miguel'in küçük kardeşi Felix'i unutup geçemeyeceklerdir."³⁵ Açıkça görülüyor ki, kardeşinden konuşmak istemeyen ama kendinden bahsetmekten de asla yılmayan Unamuno, çocukluğunun iç dünyasının acıklı ayrıntılarını kapatmak konusunda çok dikkatli davranmıştır.

1.3. Kıskançlığın Eserlerine Yansıması

Unamuno eserlerinin konusuna baktığımızda, bunların genel olarak dramatik hikayeler, samimi gerçeklikler, iç gerçeklik hatta ruhsal anlamda derinlere indiği kişilik gerçekliği olduğunu görmekteyiz. Miguel de Unamuno'nun derinsel tutkuları saldırıya geçirmesi, okuyucunun hislerine ve 19.yy'ın alışlagelmiş roman kurgusuna karşı gelmek için yaptığı bilinçli bir durumdur.

Unamuno kişileri, kendisiyle diğeri arasındaki ilişkiyle sunulur, felsefik ifadelerle tasvir edilir. Unamuno bu ilişkiye çok önemli edebi boyut katar, kişi anlatanın da kendisi olmasına alışkındır, yani hikayesel şekilde tasvir edilir. Bundan dolayı

³⁴ Michael Mcdaha, **Abel Sánchez y La envidia de Unamuno**, <http://revista.usal.es/article>, s.92

³⁵ Carlos Clavería, "Sobre el tema de Caín en la obra de Unamuno", **Temas de Unamuno**, Madrid: Gredos, 1953, s.194-195

anlatıcı kişi yaratandır ve yarattığı şeyler ona insani varlığında ortaya çıkan kendi efsanesini kurmaya izin verir.

Miguel de Unamuno'nun romanlarının dünyası, kendi dünyası değil, mücadele halinde olan karakterlerin iç dünyalarıdır. Dramatik ve acı dolu hikayelerinde yarattığı kişiler için şöyle der:

“ Benim kişilerim oluşturdukları ve konuştukları şeye göre hareket ederler, her şeyden önce konuşmalarına göre. Karakteri yavaş yavaş şekillenir. Psikoloji var mıdır? Ya tasvirler? Olan şey diyalogdur. Olan şey, hiçbir şey söylememelerine rağmen çok konuşan insanlar olmalarıdır.”³⁶

Miguel de Unamuno'nun üzerinde durduğu konulardan biri olan kıskançlık hem sahip olduğunu yitirebileceği (başkalarına kaptıracağı), hem de başkalarının sahip olduğuna kendisinin de sahip olması gerektiği düşünöldüğünde hissedilebilen bir duygudur. Bazen günlük yaşamın bir cilvesi olarak gelip geçici biçimde, bazen de yaşamı alt üst edecek biçimde yaşanır. Kıskançlıkla birlikte çoğu zaman öfke, değersizlik, mutsuzluk, yalnızlık ve çaresizlik gibi duygular da yaşanır. Bu duygulara değersizlik ve özgüvensizlik ile ilgili düşünceler eşlik eder.

Kıskançlık davranışının en belirgin özelliklerinden biri, bunu sadece başkalarından değil, kendisinden de saklama gereği duymaktır ve bu hissi yaşadığını reddetmektir. Kıskançlık, kendisinin kıskanç olduğunu kabul etmeyen kişinin eksikliğini gösterir. Kabul etmeye (veya kendini yeniden tanımaya) hazır olduğunda ise,

³⁶ Isabel Criado Miguel, **Las Novelas de Miguel de Unamuno**, Ediciones Universidad de Salamanca, 1986, s.49

hem diğerklerinin hem de kendisinin önünde kusurlarına yüklenecektir.³⁷ Kıskançlığa olan bağımlılık, kıskanılan şeyin ortadan kaybolmasına rağmen devam eder. Bu durum, kıskanılana sahip olamamayı değil, ona sahip olanı yani gerçekten kıskanılan şeyi ortaya çıkarır.³⁸

İnsanlar ne kadar kıskançsa ya da kendilerinin öyle olduğunu düşünüyorlarsa, onları tanıyan kişilerin onların kıskanç olduğunu düşünmeleri olasılığı da o kadar yüksektir. Kıskançlığın verdiği acıyı saklamak kolay değildir. Unamuno'nun da gerçek sevgiyi acıyla bağdaştırdığını şu cümlelerinden anlayabiliyoruz:

“ Gerçek sevgi acı çekmededir ancak ve bu dünyada biz ya ızdırap demek olan aşkı, ya da mutluluğu seçmek durumundayız. Aşk da bizi aşkın kendisinin ve belirsiz umudun acıklı tesellisinin mutluluğundan başka bir mutluluğa erdştirmez. Aşk, mutlu olduğu ve tatmin edildiği an arzu etmez ve aşk değildir artık o. Tatmin edilmiş olanlar, mutlu olanlar sevmezler; yok olmaya yakın, alışkanlık içinde uyuklarlar. Bir şeyi adet edinmek yok olmaya başlamak demektir. Acı çekmek ya da daha doğrusu derin üzüntü duymak gücü ne denli çoksa, insan o denli daha insan, yani daha tanrısaldır.”³⁹

Bilindiği gibi Unamuno'nun tüm romanları olağanüstü otobiyografik bir temeli içinde barındırır. Miguel de Unamuno belki de fazlasıyla kendinden bahsetmeyi hep sevmiştir.

İspanyol halkının karakteristik bir kusuru gibi görünen kıskançlık endişesi, İspanyol edebiyatının neredeyse klişe konusu haline gelmiştir. Ancak Unamuno içinse

³⁷ Carlos Castilla del Pino, **Teoría de los sentimientos**, Tusquets Editores, Barcelona, 2000, s.380

³⁸ A.g.e.s, 380

³⁹ Osman Derinsu, a.g.e., s.195

bu konu, endişeden daha fazlası, gerçek bir saplantıdır. Bu durum bizi, onun pek çok eserinde, bu tutkunun düşüncesinde, böylesine çok ilgilenecek ve endişeli yazmaya götürecektir olan, Unamuno'nun hayatındaki kişisel deneyimlerinin varlığından şüphe ettirir. Carlos Clavería'nın belirttiğine göre, Unamuno'nun arkadaşlarından Areíza, 1900 lü yılların başında Miguel de Unamuno'nun kıskançlığıyla ilgili yaptığı açıklamada: "Kendisini yiyip bitiren kıskançlığı ve kendine olan hayranlığını bırakmadığı sürece yükselmeyecektir." demiştir.⁴⁰

Miguel de Unamuno, aşk hikayelerini yaratırken duygu ve düşünce ayrılığı tarzını genişletir, kimi zaman alaya alarak, romantik ya da şiirsel örneklerle bunu yapar. Bu ona kişilerinden en azından birinin ifadesinin bile aşk dolu bir tutku yaşamasını sağlar. Erkek ve kadının tutkulu aşkının romantik örneğini "Tulio Moltabán y Julio Macedo" eserinde sunmuştur. Hayalperest ve yalnız bir kadın olan Elvira'nın öyküsüdür. İki aşık arasındaki durdurulamaz tutku, anlık bir cezp etme, beraber olmalarının imkansızlığı ve trajik sonlu bu eseri, tüm temel öğeleri kapsayan romantik efsanenin genişletilmiş öyküsüdür.⁴¹

Margaret Mead, kıskançlığın kökünde tümüyle kendine saygıyı tehdit eden bir tehlikeye verilen tepkinin yattığını öne sürmektedir. Kıskançlığın, kendine saygısına yönelik tehditler nedeniyle doğduğuna inanmakta, onu "normal" olarak değerlendirenlere katılmamakta, "talihsiz" bir duygu olarak nitelendirmektedir.⁴²

Tolstoy'un 'İnsanı alçaltan ve küçülten bir duygu' olarak tanımladığı kıskançlık duygusunu korkunç bir tutku olarak değerlendiren Unamuno'nun "Niebla"(Sis) eserinde

⁴⁰ Carlos Clavería, 1953, s.105

⁴¹ Isabel Criado Miguel, 1986, s.114

⁴² Margaret Mead, **Jealousy: Primitive and Civilized**. G. Clanton ve L. G. Smith (der.), **Jealousy**, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1977

kahramanlardan Augusto'nun hislerini nasıl tasvir ettiğini, onun yaşadığı üzüntü, karmaşa, öfke, korku, nefret, aşk, merhamet ve küçümseyişlerini, utancını görebiliriz.

Unamuno'nun eserlerinden aşk ve zina hikayesinin anlatıldığı “ Las novelas ejemplares” in üçüncüsü olan “ Nada Menos Que Todo Un Hombre” de kahramanlarından Alejandro, kıskançlıklar, aşğın intikamı gibi konularla kadının sadakati konusundaki tüm ahlaki ve edebi alışkanlıkları yok eder. Julia Yañez, aşık olmak isteyen, kıskançlıklarını belli eden, sevgilisi tarafından terk edilen, zina suçu işleyen ve sonunda da aşkı yüzünden ölen bir kişidir. El Marques de Bordoviella zina üçgenindeki bir aşğın tüm özelliklerini taşımaktadır, Julia'nın alay konusu kocası Alejandro'nun tam tersine, kendi kimliğini kazanmış bir figürdür. Alejandro'nun hastalıklı ruhunda kıskançlığına yenik düşmeme ve kendine hakim olma çabasını şu fikirlerinden çıkarabiliyoruz:

“ Karının süslenme merakına izin ver, çünkü o kendinden emin

Hiçbir kıskançlık hareketi karşısında kıskançlık hissetme

Onun hakkında yorum yapanlara karşı tepki gösterme

Yiğitlik ve onurun kurallarını kabul ettirmeye çalışan sosyal kuralları kabul etme

Ne başkaları gibi ol ne de onlar gibi karının hareketleriyle ilgili yorum yap.”⁴³

Miguel de Unamuno'nun, ölen kız kardeşinden kalan yeğenleri için sadece annelik yapmak ve onların arasında adını sürdürmek çabasındaki ve bu uğurda tüm hayatını onlara adayan Kastilyalı Tula'yı anlattığı ve pek çok eleştirmen tarafından en iyi romanı olarak değerlendirilen “La Tía Tula” (Tula Teyze) daki kıskançlık konusu Tula Teyze'nin kız kardeşiyle olan rekabetinde karşımıza çıkıyor, onun doğurganlığını

⁴³ Miguel de Unamuno, **Nada Menos Que Todo Un Hombre**, Nabu Press 2010, s.37

ve anneliğini kıskanıyor. Bu durumda eserdeki kıskançlık için tamamen kadınsı bir kıskançlık diyebiliriz.

Tula Teyze'nin ölümünden sonra yeğenleri Rosa, Manuela ve Caridad arasında geçen bir diyalog, bu kardeşler arasında var olabilecek kıskançlığın örneğidir:

“ Rosa: *Ben mi? Ben Teyze ha?*

Manuela: *Evet sen, sen Rosa, kardeşini kıskandırmak istiyorsun.*

Caridad: *Rosa beni kıskandırmak istemiyor ki Manuela...*

Manuela: *Burada hepimiz söylemek istediğimizi çok iyi biliyoruz, ben ne söylediğimin bilincindeyim, anlıyor musun Rosa?*

Rosa: *Teyze'nin bir nakaratı daha...*

Manuela: *Olsun, sana şunu söyleyeyim ki, salt sen kıskansın diye karşına çıkan en kötü öneriyi kabul edip evlenirsin, senin onu kıskandırman sorunu değil ha...*”⁴⁴

Unamuno için aşk özlenen bir şeydir. Hayat bir rüyadır, hayaller yaşamdır. Erotik aşk sonsuz değildir, geçici ve saçmadır, daimi hayatı veremez. İnsanlar aşık olduklarında karşılık gördükleri zaman bu korkuları azalır. Mükemmel olmamalarına karşın sevilmetedirler. Ancak aşk tehlikeye girdiğinde, tamamen kaybolduğu zannedilen korku ve güvensizlik tüm gücüyle geri döner. Aşk ne kadar parlaksa, kaybının gölgesi de o kadar karanlıktır, tehlikeye veya aşkın gerçek kaybına karşı tepki verirler. Üçüncü bir kişinin çok değer verdikleri romantik ilişkilerini tehdit ettiğini gördüklerinde, kıskançlıkla tepki verecektir.

⁴⁴ Yıldız Ersoy Canpolat, **Miguel de Unamuno, Tula Teyze**, Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları 2007, s.273

Kıskanmak kuşkusuz insanoğlunun doğasında olan bir duygudur. Kıskançlık yaşayan kişiler yaşandığını düşündükleri rekabette yarışı kaybedeceklerini düşünerek kendilerini değersiz, önemsenmeyen, sayılmayan ve sevilmeyen bir insan gibi hissederler.

Freud kıskançlığın “kaçınılmaz”, dolayısıyla da evrensel olduğunu ileri sürmektedir. Kimsenin kıskançlıktan kurtulamayacağını, çünkü kıskançlığın köklerinin herkesin geçirdiği acı verici çocukluk yaşantılarında gizli olduğunu belirtmekte ve yetişkinlikte yaşanan kıskançlıkları çocukluk dönemi travmalarının yeniden canlanması olarak değerlendirmektedir.⁴⁵

Kutsal Kitap'ta ilk suç olarak bilinen Kabil'in kardeşi Habil'e duyduğu kıskançlığın draması üzerine kurguladığı “Abel Sánchez (Bir Tutkunun Öyküsü)”de biri kendini kabul ettirme mücadelesinde olan, diğeri ise; görünüşte hakimiyetini sürdüren iki farklı kişilik arasındaki mücadeleden bahsedilir. Joaquín için bu, diğerine duyduğu kıskançlık ve kıskanılan kişi olma arzusu arasındaki mücadeledir. Joaquín tutkusunun önüne geçmeye çalışmaktadır ancak bunu başaramaz, aksine bu çabaları onun tutkusunu daha da pekiştirmektedir.

Abel Sánchez esas konusu kıskançlık üzerine kurgulu bir eserdir. Kişisi, Abel'in yükselen başarılarından dolayı hoşnutsuz, peşini memnuniyetsizliği yüzünden kendi geleceğini bitirecek olan gaddar öfkelerini gösteren arkadaşı Joaquín Monegro'nun kıskançlığının hedefi ve esere adını vermiş "Abel Sánchez"dir. Anlatıcının müdahaleleri ve karakterlerinin diyaloglarına Monegro'nun kızına bıraktığı "İtiraflar"da toparlanmış kelimeler eklenir.

⁴⁵ Ayala Malach Pines & Bowes, C. F., **Romantic jealousy. Psychology Today**, 1992,25(2), s.48-56

Bu hikayenin fikri, Kutsal Kitap'ta geçen Habil ile Kabil⁴⁶ öyküsünde yer almakta ve iki İspanya'nın eski politik mücadelesini ortaya koymaktadır. Aynı isim olması bize benzerliklerinin ilk ipucunu vermektedir fakat Adem ve Havva'nın oğullarının arasındaki hırsın öyküsüne olan benzerliğini bize yineleyen ve metinde geçen başka işaretler de vardır.⁴⁷

Abel Sánchez ve Joaquín Monegro çok küçük yaşlardan beri birlikte büyümüş; işlerini başarıyla yapan ve sanatın karizmasıyla var olan ressam Abel ve hiçbir destek olmadan sadece bilimin yardımıyla, kendi kişisel çabasının çemberinde kalmak zorunda olan doktor Joaquín'in anlatıldığı, Abel'in, arkadaşının kollarında cinayete kurban gitmeden yığılarak ölmesi yani Habil ile Kabil ile aynı paralellikte olmasına izin vermeyen bir öyküdür, tarihi durumdan etkilenerek oluşmaya bağlı kalan yansımalar görünüşte farklı da olsa, tamamen kişisel bir his ya da Kutsal Kitap'taki benzerliğin kendi felsefesine uyumlu hale getirme çabasıdır.

Habil ve Kabil öyküsünde, her ne kadar şehri kuran, medeniyeti oluşturan, toplumu kalkındırmaya çalışan Kabil de olsa, Kabilciler de görünse, Tanrı'nın favorisi Habilciler de ortaya çıkmıştır. Bu yüzden rekabet, intikam endişesi ve kardeş katli düşüncesi ortaya çıkmıştır. Her Kabilci hemcinsini alt etme ve onu geçmeye çalışma arzusuyla bir çekişme içinde yaşayacaktır ama Kabil'in yükselişinden gelen hemcinsi de

⁴⁶ **Kabil** (Musevi kaynaklarında **Kain**, **Kayn**, **Kayin**) ile **Habil** (Musevi kaynaklarında **Hevel**), Tevrat'ta, Kur'an'da ve hadislerde anlatılan kişilerden. Kabil, Adem ve Havva'nın ilk oğlu, Habil ise ikinci oğludur. Kabil'in, kardeşi Habil'i öldürdüğüne ve tarihteki ilk katil olduğuna inanılır. Çiftçi olan Kabil, Tanrı'ya buğday ve meyve adar. Çoban olan kardeşi Habil ise bir koyun kurban eder. Tanrı Kabil'in adağını reddeder, Habil'inkini kabul eder. Kabil buna çok kızar ve kıskançlık içinde Habil'i öldürür. Tanrı Kabil'e kardeşinin nerede olduğunu sorunca "*Ben kardeşimin bekçisi miyim?*" diye cevap verir. Habil'in kanı yerden bağıır. Bunu duyan Tanrı, Kabil'i lanetler ve durmadan yeryüzünü dolaşmaya mahkûm eder. Kabil, tanrıya yalvarır ve diğer insanların kendini öldüreceklerini söyler. Bunun üzerine Tanrı, Kabil'e diğer insanların onu öldürmesine engel olacak bir iz yapar ve şöyle buyurur: "Her kim Kabil'i öldürürse, intikam yedi kat fazlasıyla onun üzerine olsun". Bunun üzerine Kabil dünyayı dolaşmak üzere yola çıkar. Çocukları olur ve bir şehir kurarak oğlu Hanok'un adını verir (**Tekvin, 5:17**)

⁴⁷ Óscar González Palencia, **El tema de la personalidad en la obra narrativa de Miguel de Unamuno**, <http://www.raco.cat/index.php/BoletínRAB/article/27.09.2018>, s.487

aynı güçten kendini zorlanmış hissedecektir. Her bir çaba karşısında başka bir tepki gücü bulur ve bu mücadeleden bir istikrar su yüzüne çıkacaktır; Unamuno'nun 1895'te "La Paz en la guerra" eserinde söyleyeceği gibi. Kardeşler arasındaki üzüntü baş edilemez duruma geldiğinde, bu, lanetli bir olay olmayacak, yaşanan trajediyle bir arınma, kardeşler arasındaki şefkat ve acıma duygularını devam ettirecek soydan olanı huzura kavuşturma gibi anlaşılacaktır.⁴⁸ Böylelikle 1912'de de bunu " Del sentimiento trágico de la vida" (Yaşamın Trajik Öyküsü) eserinde ifade edecektir:

" Savaş, kardeş katlinin bir okulu ve aşkın bağıdır; karşılıklı saldırı ve çarpışmadan dolayı onları birbirleriyle tanıştıran ve sevdiren, toplumlarla iç içe olan birşeydir. Savaştan ortaya çıkan arınmış öfke verimli olandır."⁴⁹

1905'teki "Soledad" adlı denemesinde, bütün insanlar olarak Kabil'in ırkından geldiğimiz inancını kuvvetlendirerek, empati yoluyla, Adem'in oğulları arasındaki sert ilişkiyi oluşturan faktörler hakkında bizi derin düşündürmeye başlar. Sorunun derinine inerek, gençliğinde yaşadığı sarsıntı, Carlosçu kavgalar onu üretmeye itmiş, vatanının insanlarını hissetmek konusunda onu sınırlamış ve 1909'da "La endivia hispánica"yı kaleme almıştır.⁵⁰ Onu huzursuz eden konulara olan ilgisi ve merakıyla kendini Byron'ın Kabil'ini (Caín) okumaya vermiş ve çok geçmeden de "Yaşamın Trajik Öyküsü"nde iltifatlar yağdırmıştır.

Kıskanç insan başlangıçta yalnızca kıskandığı şeye sahip olma konusunda eksik değildir, kıskançlıkla doludur ve bu kıskandığı şeye nazaran kıskançlığa olan bağlılığının devam etmesi ve eksikliğin daha da kötüye gitmesi anlamına gelmektedir.

⁴⁸ A.g.m., s.488

⁴⁹ Carlos Clavería, **Temas de Unamuno**, Edición Gredos, Madrid, 1970, s.102

⁵⁰ A.g.e., s.107

Kıskanç kişinin olumsuzluklarından biri, kendiliğinden var olan yaratıcılığa engel oluşudur. Rekabette tek başına yaratmak konusunda oldukça yasadır. Beslendiği kaynaklar ne olursa olsun, gerçek yaratıcılık kendiliğinden ortaya çıkar.

Unamuno eserde iki temel kişiliği özellikle ortaya koymaktadır. Esas kişi her şeye, onun kişiliğinde etken olacak kıskançlıkla ve tutkuyla bakar ki bu eserine de adını vermesine sebep olmuştur. (Tutku'nun Hikayesi) Kişisel mücadele içinde olan bu karakter kendi benliğini, kişiliğini elde etmeye çalışmaktadır. Bu nedenle eser, başlıkla yani adıyla iyice sağlamlaşmaktadır.

Roman, Joaquín için talihsiz ve sınırlayıcı bir durumlar dizisidir. Kıskanç Joaquín kendini bir hiç gibi hisseder çünkü kıskançlığın asıl konusu kendisi olacaktır. Eserin her bir bölümünde Joaquín'in yaşadığı yeni bir acının, onun yaşadığı içsel bozgunlukların onu asla harcamadığı, kendini çevreleyen gerçeğe gözünü kapadığı ortadadır. Unamuno belki de bu kirli hissiyatı göstermeye çalışmıştır çünkü bu yakıp yıkan çekişme, kıskanç kişinin kendisiyle olan mücadelesidir.

Eserde Unamuno, Joaquín ve Abel'i, yalnızca şahsi ve insani seviyede hikayeletirmemiştir, kendi ve diğeri arasında daha genel ve felsefik bir ilişki vardır. Bu kişilerin örneklendirilmeleri eserin önsözünde karşımıza çıkar.

Miguel de Unamuno, Joaquín Monegro'ya şefkatli ve trajik kıskançlığından dolayı değer verir çünkü riyakar ve alçak şehrin savunmasız ruhunu hırsıyla yiyip bitiren kıskançlık karşısında kendini savunur.

II. BÖLÜM: MIGUEL DE UNAMUNO'DA ÖLÜMSÜZLÜK

2.1. Ölümsüzlük Kavramı ve Önemi

Miguel de Unamuno için ontoloji (varlıkbilim) ve teoloji (Tanrıbilim) arasında bir ayırım yoktur. Gerçek olmak için sonsuz olmak gerektiğini ama sonsuzluk teminatının da dini inançla olabileceği kanısındadır. Ona göre, sonsuzluk ya da ölümsüzlüğe, inanç dışında, ancak kişisel olarak yaratılan hayallerle veya kurgularla ulaşılabilir.

Unamuno ölüme şiddetle karşı çıkmış ve ona hiçbir zaman teslim olmak istememiştir. “ Ölmek istemiyorum, hayır, onu istemiyorum, her zaman yaşamak istiyorum. Haklı, haksız veya ona karşı..Canım ölmek istemiyor, hayattan vazgeçmem,onunla mahvolacak olsam da.”⁵¹

Unamuno'ya göre Tanrı; var olmak için insana ihtiyaç duyan bir varlıktır. Tanrı ve insan karşılıklı meydana gelir. Tanrı insanı ortaya çıkarır, insan da Tanrı'da oluşur. Tanrı'yı kendi hayalimizdeki gibi yaratıyoruz. Ona göre Tanrı, onda huzur bulduğumuz güçlü bir baba gibidir.

Kaçınılmaz bir son olan ölüme karşı koyamasak da ona karşı mücadele vermemiz gerektiğini düşünür. Obermann⁵² eserinde geçen şu sözlerden çok etkilenmiştir. “İnsan ölümlüdür, olabilir. Ama karşı koyarak ölelim; ve yokluk bizi bekliyorsa, bunun bir adalet olmadığını bilelim.

⁵¹ [http://www.rinconcastellano.com-miguel de unamuno,obra](http://www.rinconcastellano.com-miguel-de-unamuno,obra) (3.03.2010)

⁵² 19.yüzyıl Fransız romantiklerinden Sénancour (1770-1846)'un ünlü romanı.

Pek çok eserinde konu edindiği ölümsüzlüğe ve daimi sonsuzluğa olan inancını ya da özlemini şu sözleriyle açıklar:

“ Ben kendim olmak istiyorum, kendim olmayı sürdürürken ama başkaları da olmak istiyorum, görünen ve görünmeyen nesnelere bütünlüğü içinde birleştirmek istiyorum kendimi onlarla, uzayın sınırsızlığı içinde kendimi yaymak ve kendimi sonsuz zamanın içinde uzatıp sürdürmek istiyorum. Hep ve sonsuza dek olmamak var olmamak gibidir - hiç değilse hep kendim olayım ve öylece sonsuza dek.”⁵³

“ Ölümsüzlük, ölümsüzlük! Odur en başta gelen arzu! Ölümsüzlük susuzluğudur sevgi denen insanlar arasında ve her kim severse bir başkasını kendisini ölümsüzleştirmeyi arzular onda. Ebedi olmayan hiçbir şey gerçek değildir.

Var olmak, hep var olmak, sonsuzca var olmak! Var olmak susuzluğu, daha çok var olmak susuzluğu!”⁵⁴

Unamuno'nun pek çok eleştirmene göre en iyi romanlarından olan, cinsellik ya da erotizm olmadan anneliği ele aldığı “La Tía Tula” (Tula Teyze) eserinde ölümsüzlük konusuna değindiği ortadadır. “Tula Teyze öldü mü?”.Hayır, aksine yeni bir hayatla ailesiyle yaşamaya başladı. O artık şimdi ‘çocukları’(yeğenleri) için sadece Teyze'dir artık, ne anneleri ne de daha fazlasıdır. Tula'nın ölümünden sonra çocuklar onu her zaman Tía (Teyze) olarak anacaklar ve bunu gelecek kuşaklarına da götüreceklerdir. Tula, cinsellikle kirlenmemesi gerektiğine inandığı için hiç evlenmemiş ve bu yüzden, evlenen kız kardeşini kötü kadın olarak görmüştür ama anne olmaktan hiçbir zaman

⁵³ Osman Derinsu, a.g.e., s.45-46

⁵⁴ A.g.e., s.47

vazgeçmemiş, ideali de “anne” olmak, çocukların asıl anneleri olan kız kardeşini hafızalardan silerek kendi adını sürdürmek olmuştur. Kız kardeşi öldüğünde de onun çocuklarını eğitme görevini üstlenmiş, bir erkeğe cinsellikle boyun eğerek aşağılanmak zorunda kalmadan, sadece duygusal olarak anne olmayı istemiştir.⁵⁵

Aynı zamanda Tula Teyze'nin özveride bulunup yaptığı fedakarlığı ve bu fedakarlığın kuşaklar boyunca ölümsüzleşip sürüp gideceği fikri, Unamuno'nun dikkat çektiği ve ‘Yaşamın Trajik Duygusu’ adlı eserinde de üzerinde durduğu faktörlerden biridir:

“ Kendinizin yaşam sürekliliğinizi bir yana bırakın ve size söylenenleri düşünün. Feda et kendini çocuklarına! Senin oldukları için, parçan ve uzantın senin, feda et kendini onlara, onlar da sıraları gelince feda edecekler kendilerini çocuklarına, onlar da kendi çocuklarına ve böylece sonsuz sürüp gidecek, hiç kimsenin yararlanmadığı kısır bir özveri. Dünyaya ben kendimi yaratmak için geldim, peki ama kendilerimizin tümü ne olacak? Doğru, iyi, güzel için yaşa! Bu ikiyüzlü davranışın sonsuz hiçliğini ve sonsuz içtensizliğini göreceğiz şimdi...”⁵⁶

Bu eser, Unamuno'nun üzerinde durduğu ölümsüzlük konusuna en iyi örnektir. Hayat, hayatta kalma isteğiyle veya ölümsüz olmak için geçip gitmektedir.

Tula Teyze için insan bedeninin amacı önemsizdir, o ailesinin zihninde yaşama arzusuyla doludur. Tula benzeri olmayan bir şeyi başarmış, ailenin tam merkezi olmuş, yeğenlerini büyüterek ölümsüzlüğü elde etmiştir. Romanın sonunda Tula Teyze gibi

⁵⁵ [http://hispanoteca.eu/Literatura-miguel de unamuno y jugo/vida y obras](http://hispanoteca.eu/Literatura-miguel-de-unamuno-y-jugo/vida-y-obras) (5.03.2018)

⁵⁶ Osman Derinsu, a.g.e., s.52

olmak isteyen ve onun varlığını sürdürmek isteyen Manuela'nın ailesiyle olan konuşması şöyle olmuştur:

“ Rosa : *Anlayalım yani, sen de Tula Teyze gibi teyze arı olacaksın...*

Manuela : *Ne olacağımı bilmiyorum ama Teyze'nin izinden gidersem, kötü yoldan gitmemiş olurum. Yoksa onun doğru yoldan ayrıldığını mı sanıyorsun? Bize öğrettiklerini unuttun mu? Evlilerin arasını bozmaya hiç çalıştı mı? Kardeşlerinden birisini ele mi vermişti yoksa?*

Caridad : *Tanrı aşkına Manuela.Tula Teyze'nin ruhu için sus artık. Rosa, sen de ağlama böyle. Hadi bakalım, kaldır başını. Yüzünü kapama ellerinle. Ağlama böyle kızım, ağlama.*

Manuela, üvey kardeşinin omzuna elini koyarak, sanki öbür dünyadan, ölümsüz ailenin sonsuz dünyasından gelen bir sesle:

Manuela: *Bağışla beni kardeşim, dedi, çok ileri gittim... Ama davranışların aile duygularımı yaraladı. Bu durumda düşünmeden, Teyze ne yaparsa, onu yaptım... Bağışla beni!*

O zaman Rosa, kardeşinin kolları arasına atılıp, başını göğsüne sokarak hıçkırığa hıçkırığa;

Rosa: *Kardeşim, dedi, asıl sen beni bağışla... Hayır, kardeşim değilsin... anne... annem, annemsin... Teyze! Teyze!*

Manuela karşılık verdi:

Bizi bağışlayacak, birbirimizi bağlayacak, hepimize kılavuzluk edecek olan Teyze, Tula Teyze!’’⁵⁷

⁵⁷ Miguel de Unamuno, **La Tía Tula**, Edición Taurus, Madrid, 1982, s.167

“San Manuel Bueno, Mártir” eserinde de Tula Teyze’de olduğu gibi, kahramanın ölümün üstesinden gelme isteği ifade edilmektedir. Eserde ölümsüzlükteki inanç sorununu yeniden ortaya koymaya çalışmıştır. Büyük bir çaba içerisinde olan ama buna rağmen başarı elde edemeyen trajik bir adamın öyküsüdür. Unamuno bu mücadelenin gerçekten var olabilmek için gerektiğini düşünmektedir.

Unamuno düşüncesi, her şey olmakla sonsuz devamlılıkta her şey olmaya karşı olan mücadele dünyasını ifade eder. Onun için trajik duygu aynı zamanda ebedilik ihtiyacında olan geçici yaşamın bu acılı sevgisidir. Bunun felsefe adı, ölmek özlemidir. Bu özlemi Unamuno’nun okuyucuya seslenişindeki şu sözlerinden anlamak mümkündür:

“ ...Bu demektir ki, senin özün, okuyucu, benimki, insan Spinoza’nınki, insan Butler’inki, insan Kant’inki ve bir insan olan her insanınki, bir insan olarak devam etmek, ölmek için yaptığı uğraşından, çabalamadan başka bir şey değildir... Yani sen, ben ve Spinoza hiçbir zaman ölmek istemeyiz ve bizim bu hiçbir zaman ölmek için can atışımız bizim gerçek özümüzdür...”⁵⁸

Unamuno’nun çekişmesi her zaman sonsuz yaşam içindi. “Sobrevivir” – “Yaşayakalım” çalışmasının ve yaşamının düşüncesiydi:

“ İnsan ölümlüdür... Olabilir, ama direnerek ölelim ve yokluksa eğer bizi bekleyen, bilelim ki bu bir adalet değildir. Ve itiraf etmeliyim ki, acı olsa da itiraf, çocukluğumun saf inançlı günlerinde cehennem işkencelerinin betimlemeleri ne denli korkunç olursa olsun, titretmemiştir beni korkudan çünkü her zaman yokluğun çok daha

⁵⁸ Osman Derinsu, a.g.e., s.18

korkutucu olduğunu duyumsadım. Acı çeken yaşar ve acı çekerek yaşayan, oturduğu yerin kapısına ‘Bırak tüm umutları!’ diye yazılmış bile olsa sever ve umar. Acı içinde yaşamak erinç içinde yok olmaktan daha iyidir...

...Bir insan ölmeyi istememelidir, ama kabul edilmemesi gereken ölüm ruhun lmdr. Yaşamını kurtarmak isteyen yitirir onu der İncil, ama ruhunu kurtarmak isteyen ölümsüz ruhu demez ya da hiç değilse bizim inandığımız ve lmszliğn dilediğimiz ruhu...’’⁵⁹

⁵⁹ A.g.e., s.23-50

III. BÖLÜM: ABEL SÁNCHEZ ESERİNİN İNCELENMESİ

3.1. Abel Sánchez

Unamuno'nun "Niebla" eserinden üç sene sonra 1917 senesinde, yazarın en iyi ve en trajik romanı olarak düşünülen "Bir Tutkunun Öyküsü Abel Sánchez" yayımlanmıştır. İncil'de geçen "Habil ile Kabil" öyküsünden esinlemiş olan eserin iki konusu vardır; asla değişmeyen kaderle ortaya çıkan, büyüyen ve giderek korkunç bir hal alan insan tutkusu ve sadece bir insanı değil aynı zamanda aşırı İspanyol tutkusunu mükemmel bir şekilde hikayeleştirdiği kıskançlık.

Hiç şüphe yoktur ki; Abel Sánchez'de Unamuno İspanyol yaşantısını kınadığı, derin bir vicdanla hareket etmiştir. Bu eser okunduğunda Unamuno'nun Abel Sánchez'ini Lord Byron⁶⁰'ın Kabil'ine benzetmek ya da Unamuno'nun Lord Byron'ı örnek almış olabileceğini düşünmek olasıdır. Lord Byron'ın Kabil'i Abel Sánchez'in oluşumuna ilham vermiş ve etkilemiştir.⁶¹ Joaquín, Byron'ın Kabil'ini okuduktan sonra itiraflarına şunları yazmıştır:

“ O kitabı okuduktan sonra üzerimdeki etkisi korkunçtu. Kendimi bu yükten kurtarmam gerektiğini hissettim ve halen sakladığım bazı notlar aldım, şimdi buradalar, canlılar. Byron'ın Kabil'i en derin yerlerime kadar işledi.”⁶²

⁶⁰ Lord Byron (1788-1824): Anglo-İskoç şair ve Romantizm akımının önde gelen simalarındandır. Eserlerinde görünen şiddetli çelişkiler ve burjuva-yurtsever tavrı, halk kitlelerine duyduğu yakınlık ve feodal bağınazlığa karşı olan düşmanlığı anarşist-ferdiyetçi tutumu ve derinden kötümser arasındaki çelişkiden kaynaklanır. Şair olarak dünya çapında ün kazanan Byron yaşadığı dönemde ünü İngiltere sınırlarını aşmış ve Rus edebiyatı üzerinde de etkiler bırakmıştır.

⁶¹ Hale Gökner Toledo, **Los personajes y Los temas en las novelas de Unamuno**, Doktora Tezi, Ankara, 1989, s.58-59

⁶² Miguel de Unamuno, **Abel Sánchez**, Edición Castelia-Madrid, 1985, s.51

Miguel de Unamuno Byron'ın bu eserini “muhteşem şiir” olarak adlandırmıştır. Bilgi, bilim, ölümsüzlük, ölüm ve hiçlik ve muazzam fikirler onu endişelendiren sorunlardır. Byron'ın Kabil'i Unamuno'nun eserlerinde değindiği yaşam ve ölüm konularına bir noktada katkıda bulunabilmiş ve İspanyol romanını tamamlamakta etkin olmuştur. Clavería'ya göre Joaquín Monegro'nun itirafında tutkulu bir şekilde anlatılan Byron'ın dram karakterlerinin, Unamunocu mücadeleçilerle bir ilişkisi vardır.⁶³ O dönemin bozulmaya başlamış eserleri, kaygılar, kişisel deneyimler ve olaylara değinmeye çalışan kısmen yazılmış denemeler, onu konu hakkında tam bir eser oluşturmak için hazır hissettirmiştir ve Abel Sánchez yayımlanır.

Joaquín Monegro, öldükten sonra kızına ithafen yazdığı bir itiraf mektubu bırakmıştır. Bu mektubun sayfalarına yüreğinin tüm sırlarını yazmıştır. Yazar tarafından yazılan bu yazılar, tıpkı Unamuno'nun kendi okuyucularına bıraktığı itiraf gibi, tutkunun dramını yaratmıştır. Unutmamak gerekir ki; denemelerinin ikinci basımlarının düzeltilmesi dönemi boyunca Unamuno Fransa'da sürgün yaşamıştır. Vatanından ayrıydı ve bu ayrılıktan dolayı büyük bir özlem ve keder duyuyordu. Şu cümleler onun duygularını ifade etmeye yeter:

“ En trajik olan, trajik tutku hikayemin iki yayımının ayrıldığı bu senelerde kendimi ulusal bir cüzzamlının hapse girmesi gibi hissettim ve bu yaklaşık beş senede İspanya'nın dışında yaşamak zorunda kaldım, eski gelenekçi bir kıskançlık gibi, İspanyol gelenekçisi gibi...”⁶⁴

Romanda asıl kahraman ruhu ve dünyadaki mutluluğu kıskançlıkla donanmış, kendi hayatını mahveden, Abel Sánchez'in başkişisi diyebileceğimiz Joaquín

⁶³ Carlos Clavería, 1970, s.112

⁶⁴ Unamuno, 1985, s.53

Monegro'dur. Öykünün konusuna bakıldığında Joaquín ve Abel'in arkadaşlık, ün, sevgili ve eserin sonunda iki adamın torunlarına duyduğu şefkat gibi tesadüfi görünen benzer hayatlarında asıl çekip çıkarılan karakter Joaquín'dir. Benzerlik ve zıtlık öykünün sonuna kadar devam etmektedir. Abel, boş, soğuk, yüzeysel, bencil fakat hoşagiden, Joaquín ise güçlü, cömert, hırslı, dürüst bir arkadaş olmasına rağmen karamsar ve pek de sempati uyandırmayan bir karakterdir.

Abel ve Joaquín'in aralarındaki mücadeleyi eserde hissedebilmekteyiz. Aslında roman trajik ve fevkalade bir mücadeleyi anlatmaktadır. Montaigne ve Cicero gibi bazı klasikler eserlerinde aile arasındaki çatışmalara değinirler. İkisi de öfke ve kıskançlık gibi gizli ve zararlı bir mücadeleden bahsetmektedir.

Joaquín'in kıskançlığı sonsuzdur, ölümcüldür. Joaquín'in ruhunda sadece kıskançlığı değil, acıyı ve haklı hayal kırıklığını da derinlemesine görebiliyoruz. O, hayatının büyük bir kısmını çelişkilerle, ona zulüm gibi gelen tutkusundan kurtulma mücadelesini sürdürerek ya da yaşamının son dönemini de acısı ve ölümüyle sona erecek olan kaderine boyun eğerek yaşamıştır. Kıskançlık kurbanı Joaquín gibi görünse de asıl kıskançlık gerçek üstünlükten doğar ve Joaquín her konuda Abel'den üstündür.

Joaquín, Abel'in varlığına karşı koyarak kendi varlığına daha az önem vermiştir. Onun durumuna ulaşma niyetiyle, Tanrı'dan alamadığı ayrıcalığın onda yarattığı başarısızlığı kapatmak için, kendi kendini mahveden zararlı bir rekabetin eşliğiyle, kardeşinin başarılarından daha üstün olma eğilimindedir. Ancak Unamuno biraz daha ileri gider ve bazı soruları dile getirir: Neden Joaquín (Kabil) suçludur da Abel masumdur? Abel neden seçilmiş olandır da Joaquín dışlanmıştır? Kim suçlu kim

suçsuzdur?... Bu muammalar Joaquín Monegro'nun kendi iç hikayesinin temelini oluşturacak olan kızına vasiyet olarak bıraktığı "*Ítiraflar*" ında ortaya çıkar.

Joaquín müridi ve damadı Abelin ile olan bir konuşmasında eserinin konusunu açıkça ifade etmektedir. "Kıskançlık birbirlerini tanımayan insanlar arasında olamaz. Ne başka toprakta ne de başka zamanlarda olanlar kıskanılmaz. Yabancı da kıskanılmaz, ancak aynı şehirden kendi aranda kıskançlık olur."⁶⁵

" Yüksek bir edebiyat ve acı dolu bir felsefe. İnsanın iç yüzünün aynasıdır başkalarının ruhlarını soyamak..."⁶⁶ Bu sözler Abel Sánchez romanını tarif etmeye yeter aslında. Eserin esasen sadece yazarın oluşturduğu bir iç mücadele değil, aynı zamanda da, aynı yazarın yaratmanın, romanlaşmanın bu yüzden de bir çekişmenin var olduğunu söylemek olasıdır. Bu sebeple, Joaquín ve Abel aynı kişiliğin oluşumlarıdır diyebiliriz.

Unamuno'nun "Bir Tutkunun Öyküsü" alt başlığı ile okuyucuya sunduğu kısa romanı "Abel Sánchez"de iki çocukluk arkadaşın yaşam boyu süren çekişmeleri anlatılmaktadır. Unamuno, Abel Sánchez (Bir Tutkunun Öyküsü) eserine dair yazdığı önsözünde şunları dile getirmektedir:

" Abel Sánchez eseri sınır sürgününde, benim hüznü İspanya'mın dışındayken, bu kederli öyküyü yazarken onlardan kurtulmak istediğim, tüm yurtsever üzüntülerimi yeniden yaşadığımı hissettiğim, tekrar okumak istemediğim bir öyküdür."⁶⁷

⁶⁵ Unamuno, 1985, s.151

⁶⁶ Robert L.Nicholas, **Unamuno-Narrador**, Editorial Castalia,S.A., 1987, s.52

⁶⁷Miguel de Unamuno, **Abel Sánchez-Una Historia de Pasión**, Colección Austral, Espasa Calpe Mexicana, 1990, s.9

Kıskançlık ve kin konulu Abel Sánchez, Kutsal Kitap'taki Habil ile Kabil öyküsünün çağdaş ve varoluşçu bir yorumu olarak da değerlendirilebilir.

İki yakın çocukluk arkadaşı (Joaquín Monegro ve Abel Sánchez) ile güzel ve alımlı bir kadın (Helena) arasında geçen bu geleneksel yapıt kin ve kıskançlığın hikayesidir, aynı kadına aşık olan iki adamın hayatlarının özetidir. Okuldan beri çok yakın arkadaş olan bu iki adam çok farklı karakterlere sahiptir. Joaquín, iradesiyle hareket etmeye gayret gösteren biri iken, Abel zevkleri için yaşayan biridir. Joaquín'in Abel'e karşı beslediği kıskançlık duyguları, aşık olduğu Helena'yı resmini yapması için onu Abel ile tanıştırmayıyla ortaya çıkmaya başlar ve Helena ve Abel'in birbirlerine aşık olup evlenmeleriyle bu hissi daha da güçlenir.

Kendi hayatını kaleme aldığı kişiyi göreceğimiz eserin ikinci bölümünde Abel Sánchez, Joaquín Monegro tarafından yazılmış "*Ítiraflar*"da kendi özerkliğini kurma çabasını yani Joaquín'in kaderini hikayeleştirerek belirler.

Joaquín'in Abel'e olan nefreti öylesine bir ızdıraptır ki, o andan itibaren Joaquín ruhunu kurtarma düşüncesiyle Antonia ile evlenmeye karar verir. Bu sırada da yalnızca doktorluk yapan Joaquín'in kıskançlık hissi, Abel'in resimleriyle gitgide ün kazanmasıyla pekişmektedir. Abel ve Helena'nın Abel'in adında bir oğulları, Joaquín ve Antonia'nın da Joaquina adında bir kızları olur. Joaquín bundan böyle kendi kurtuluşu için Joaquina ve Abel'in'i evlendirmeyi düşünür. Evlenirler, çocukları olur ve Joaquín'in evinde yaşamaya başlarlar. Joaquín tüm bu olaylar yaşanırken Abel'i de aile fertliğinden çıkarmak peşindedir. Abel'in ölümünden iki gün sonra da kızı Joaquina'ya "*Confesiones*" (İtiraflar) isimli acı dolu yaşamını anlattığı kitabını bırakarak ölür.

Eserin karakterlerine göz atacak olursak, başkarakter olan Joaquín, Abel'i çok kıskanan biridir. İkinci karakterler ise; ismini üne kavuşturmakla ilgilenen, acımasız, kendine hayran bir ressam olan Abel, ruhunu kurtarması için yardım etmek isteyen Joaquín'in eşi Antonia, Joaquín'i hiçbir zaman sevmeyen Helena, babasının arınmasını sağlayacak olan, yalnızca onun kurtuluşunu düşünen Joaquín'in kızı Joaquina, Joaquina'nın eşi, aynı zamanda da Joaquín'in öğrencisi olan Abel'in oğlu Abelin'dir.

Joaquín Monegro romanda trajik karakterin en önemli temsilcisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı yorumlara göre Joaquín ismi "Jo-Caín" demektir ve böylelikle yazar, romanın karakterlerine kutsal öyküdeki karakterle kimlik kazandırmak istemiştir. Her şekilde Joaquín itirafında Abel'in kişiliğiyle karşılaştırma yaparak kendini iyi bir biçimde tasvir etmiştir.⁶⁸

Şüphesiz pek çok görünümde Unamuno romanı kişiseldir ve yazar ile kişileri arasında paralellik vardır. Yazarın çoğu zaman karakterlerine söyledikleri aslında kendisidir. Yarattığı karakterlerin hepsinin de yazarlığıyla benzerlik gösterdiği açıktır.

R.Gullón bu durumu şöyle ifade etmiştir. "Unamuno'nun kişileri bazı yerlerinde ya da her yerde Unamuno'dur. Romanları eserinin kalanı gibidir, bir otobiyografinin bölümleri, araya soktuğu karakterler aracılığıyla anlatılan itiraflar gibidir." Bu eserde de kendisi ve karakteri Joaquín arasında bir takım benzerlikler görmek mümkündür.⁶⁹

⁶⁸ Hale Gökner Toledo, **Los personajes y Los temas en las novelas de Unamuno**, Doktora Tezi, Ankara, 1989, s.69

⁶⁹ A.g.e., s.70

Bilindiği gibi Unamuno için bir kadının gerçek aşkı her zaman bir annenin aşkı demektir. Bunu bize Antonia'nın Joaquín'e duyduğu aşkla göstermiştir. Karakterle yazarı arasında pek çok benzerlik olmasına rağmen bu eserde Joaquín'i hayatının başka bir tarafından tanımaktayız çünkü Unamuno tüm karakterlerinin birer birey olduğunu da vurgulamaktadır.

Abel ve Joaquín'in ayrılmaz iki arkadaş olduklarını bilmekteyiz. "...ve böyle yaşadılar, doğduklarından beri arkadaşlardı, neredeyse kardeş gibi büyüdüler."⁷⁰ Kutsal Kitap'taki Habil ile Kabil'i somutlaştırmak için yazar Joaquín ve Abel'i kardeş gibi göstermeye ihtiyaç duymuştur. Joaquín ikisine de hakim gibidir.

Joaquín'in kıskançlığının pek çok sebebi vardır. Bunlardan biri, Joaquín, okul hayatı boyunca çok çalışkan bir öğrencidir, öğretmenleri onun uygulamada Abel'den daha iyi olduklarını ancak onun kadar zeki olmadığını düşünürler. Okuldan sonra Abel ünlü bir ressam, Joaquín ise sıradan bir doktor olmuştur. Onun tek aşkı olan Helena da Abel ile evlenir.

Julian Marías şöyle söyler: " Joaquín Monegro öfkesiyle yaşar, öfke onun tüm benliğindedir, ona ihtiyaç duyar, onun varoluş sebebidir, bu yüzden öfkesinin katı bir şekilde devam etmesi gerektiğini açıkça hissetmektedir."⁷¹

Joaquín ve Abel'in kıskançlığı anlamsız değildir. Aslına bakarsak daha anlamsız sebepler yüzünden düşman olan insanlar vardır, bunlardan yola çıkan yazar Joaquín karakterini geliştirmiştir. Milletler arasında bile kıskançlığın çeşitli nedenlerini görebilmekteyiz. Hepimiz kıskanç insanlarız ancak barışı bulmadan önce işkenceye

⁷⁰ Unamuno, 1990, s.57

⁷¹ Hale Göknaar Toledo, 1989, s.72

katlananlar vardır. Fakat bir gerçek vardır ki; bazıları Tanrı'nın lütfuna sahiptir ama Kabil gibi diğerleri bunu elde etmek için çabalamak zorundadır.⁷²

Joaquín Monegro Tanrı'nın Kabil'i kıskanç yarattığını düşünür. Eserin bir başka bölümünde Joaquín inanç yoluyla kıskançlığından kurtulma niyetindedir. Kiliseye günah çıkarmaya gider ve rahibe sorar:

Joaquín: *"Tanrı'nın beni bu denli kindar, kıskanç ve kötü yaratması için ne yaptım ki ben? Babam bana ne kötü bir kan aktarmış?"*

Rahip: *Oğlum... oğlum...*

Joaquín: *Hayır, hayır, insanın özgürlüğüne inanmıyorum ben ve özgürlüğe inanmayan insan özgür değildir. Hayır, hayır ben özgür değilim. Özgür olmak özgür olduğuna inanmaktır.*

Rahip: *Tanrı'ya inanmadığınız için kötüsünüz siz.*

Joaquín: *Tanrı'ya güvenmemek kötülük müdür, rahip efendi?*

Rahip: *Bunu söylemek istemiyorum, sizin kötü tutkunuzun Tanrı'ya güvenmemekten kaynaklandığını söylüyorum ben...*

Joaquín: *Tanrı'ya inanmamak kötülük müdür? Bunu yine soruyorum size.*

Rahip: *Evet, kötülüktür.*

Joaquín: *O halde beni kötü yarattığı için Tanrı'ya güvenmiyorum. Kabil'i kötü yarattığı gibi. Tanrı beni inançsız yarattı.*

Rahip: *Sizi özgür bıraktı.*

Joaquín: *Evet, kötü olmakta özgür.*

Rahip: *Ve de iyi olmakta!*

Joaquín: *Neden doğdum, rahip efendi?*

⁷² A.g.e., s.73

Rahip: *Ne için doğdum diye sormanız daha doğru olur...*⁷³

Joaquín durumunu itirafında şöyle değerlendirir: “ Kızım, hayatım, devam eden bir yangındı ama onu başkasıninkiyle değiştirmeyecektim. Hiç kimsenin olmadığı kadar nefret duydum, kimsenin nefret etmeyi bilmediği kadar çünkü ben dünyadaki sevginin ve kaderin iyiliklerinin en adaletsizini diğerlerinden daha çok hissettim.”⁷⁴

Joaquín Monegro'nun üstün olma arzusu değersiz olmamalıydı ve bu durum Unamuno'nun kendi yaşamıyla da benzerlik göstermektedir. Joaquín, Abel'in her zaman daha şanslı olduğunu düşünür ve bu yüzden büyük bir karmaşa yaşar. Çocuk sahibi olmak istiyordu çünkü Abel'in vardır. Hatta Abel'inkinden daha iyi ve daha güzel olmasını istemektedir, onun için bir çocuk ölümsüz olacaktır.

Açıkça görüyoruz ki; yazar acı çektiren kıskançlığın zararlarını ve insan hayatını nasıl mahvedebildiğini göstermek niyetindedir. Kıskanç insan için ne huzur ne de sakinlik vardır, sürekli endişe içindedir.

Joaquín, karısının desteğiyle trajik kişiliğinde değişim yaşar. Abelin ile iyi bir arkadaşlık kurduktan sonra, Abelin onun damadı olmuştur. Sonunda Joaquín Tanrı'ya inanmaya başlar. Tüm hayatını ve yaşadığı tereddütleri kaybeder, inanca ihtiyaç duyduğunu kabul etmiştir artık.

Daha önce de değindiğimiz gibi, Joaquín için bir çocuk ölümsüzlüğün simgesidir, bu sebeple gelecekteki kuşakların üzerinde kötü bir etki bırakmamak için

⁷³ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s.65

⁷⁴ Miguel de Unamuno, 1990, s.147

suçundan dolayı af dilemek zorundadır. Yani; çocuk babasının soyunu sürdürecektir, ona büyükbabasını unutmasını tavsiye eder, kıskançlık duymadan ve şeytana uymaksızın çocuğa şöyle bağırır: “ Öldü, evet, ben öldürdüm onu, ben; Habil’i Kabil öldürdü, senin büyükbaban Kabil. Eğer istersen şimdi öldür beni...”⁷⁵ Abel’inin Joaquín’in ellerinde ölmesi, Kabil’in Habil’i öldürdüğü kutsal cinayetin açık bir sembolüdür ve böylelikle eserin gerçek kahramanını görebilmekteyiz. Monegro’nun kişiliğiyle ilgili bir fikir edinebiliriz; doktor, baba, arkadaş, profesör, büyükbaba, kıskanç nefretle dolu, kararsız. Sadece onun cümleleriyle değil, yaratıcısı Unamuno’nun fikirlerinin ifadesiyle de onu anlamamız mümkündür.

Abel Sánchez romanın kahramanıdır. Joaquín kadar olmasa da, önemli bir karakterdir. Joaquín’den daha farklı bir karaktere sahiptir. Abel, Joaquín kadar çalışmaz ama yaptığı çalışmalar onun Joaquín’den daha zeki olduğu görülmektedir, her zaman daha fazla ün ve şöhrete sahiptir çünkü o ilk sırada gelen bir ressamdır. En önemlisi de, eşi, Joaquín’in kuzeni ve sevdiği kız olan Helena’dır ve ondan bir de çocuğu vardır.

Abel, Helena’nın portresini yaptıktan sonra büyük bir üne kavuşur. Habil’in Kabil tarafından öldürülmesini konu alan tabloyu yapmayı planlamaktadır. Bu fikrini Joaquín’e açması Joaquín’in Abel’e olan öfkelerini artırmaya yetmiştir. Ve Joaquín’e Byron’ın Kabil’ini okumasını tavsiye eder. Yazar, Abel Sánchez karakterinde Kutsal Kitap’taki Habil’in niteliklerini yaratmıştır.

Abel kendisiyle Joaquín arasındaki eski arkadaşlıklarını asla unutmaz. Çocukları Abelin ve Joaquina’nın sevgili olduklarını öğrendiğinde de büyük bir memnuniyet duyar ve şöyle der: “ Ve şimdi kanlarımız birleşecek, şimdi benim oğlum

⁷⁵ A.g.e., s.163

senin, senin kızın da benim olacak, bu eski hikayeyi konuşmalıyız, tamamen samimi olmalıyız.”⁷⁶ Abel iyi bir insandı fakat Joaquín ile devamlı rekabet halindeydi Kutsal öyküdeki gibi arkadaşının kollarında can verdi.

Helena esasen romandaki trajediyi yaratan karakterdir. Joaquín’in hastalığının sebebidir denebilir. Kıskançlığın kurbanıdır. Şefkatli ve hoştur ancak kıskançlığın etkisini güçlü bir şekilde hisseder. Gerçek şu ki; yazar tüm karakterlerinde kıskançlık duygusu olduğunu göstermek istemiştir.

Antonia, kocası Joaquín’in eksikliğini duyan ve onun kıskançlığının ve çılgınlığının farkında olan bir kişidir. Çok alçak gönüllü, zeki, sempatik ve dindardır. Hiçbir zaman tartışmaz. Unamuno’nun karısı Bayan Concha gibi o da kocasını teselli eden mükemmel bir eştir.

Federico Cuadrado, Joaquín kadar kıskanç bir karakterdir. Kendini koruma şekli başkalarını suçlayarak herkese ilk darbeyi vurmaktır.⁷⁷

Abelin babasının çok bencil olduğunu düşünür. Oldukça mütevazı biri olduğu için babası Abel ve hocası, daha sonra da babası olan Joaquín arasındaki mücadeleye anlam veremez. Fakat Joaquín’in ona duyduğu sevgi ve şefkat kalıcı olmuştur. Hep iki babası arasında kalmıştır.

Joaquina, babası Joaquín’in, kötü şansından kurtulması için bir yol arayan çok zeki bir kızdır. Bu sebeple, onu kurtarmak için rahibe olmaya karar verir. Babasının isteğini gerçekleştirmek üzere Abelin ile evlenmeyi kabul eder. O yalnızca babasının

⁷⁶ Miguel de Unamuno, 1990, s.144

⁷⁷ Hale Gökner Toledo, 1989, s.83

biricik kızı değil, aynı zamanda da manevidir, ölümsüzdür çünkü babasının ona ithaf ettiği “*Ítiraf*”ı saklamaktadır.

Joaquín (Torun) Abel ve Joaquín’in torunlarıdır yani Abel Sánchez ve Joaquín’in kanını taşımaktadır. Joaquín ona kendi adını verir çünkü torunu onun kıskançlığının bir kurtuluş yolu ve ölümsüzlüğünün bir garantisidir.

Padre Echevarría (Peder) romanda çok önemli bir karakter değildir. Aynı okumak ve itirafları dinlemekten sorumludur.

Unamuno bu eserinde bizi Joaquín ve Abel’in yaşamlarının içine daldırır. Bunu insani anlar, ilişkiler içerisinde yaşatır; kul arkadaşları, sevgili, meslekler.. gibi. Ama bunu yaparken tarihin de derinlerine indiğini görürüz, Joaquín’in gerçekliği aslında sembolik bir gerçekliktir. Bu defa ikilik ve karşıtlık gözler önüne serilmektedir, yani “Abel” eskiyi ortaya çıkarırken, “Sánchez” ise bize bilindik ve sıradan bir İspanyol’u anlatır.

Joaquín ve Abel neredeyse kardeş gibidirler fakat birinin kişiliği başından beri hep diğerinin tam tersi şeklinde gösterilmektedir. Joaquín arkadaşlarına karşı antipatiktir, Abel ise sempatik; Joaquín ödüller kazanıyordur ama arkadaşları her zaman Abel’i zeki bulurlar. Yine, tıp ve sanat her ne kadar bazen iç içe gibi görünseler de, birbirine zıt meslekler biçiminde gösterilir; artistik tıp ve bilimsel sanat gibi. Kısaca Abel, her şeyi çok çaba sarf etmeden, düşünmeden iyi yapan bir sanatçı; Joaquín ise, başarıyı zor elde eden bir bilim adamıdır. Memnun olmaya çalışır ama yapamaz ve bu sebeple kendi ızdırabına katlanır ve düşünür.⁷⁸

⁷⁸ Robert L.Nicholas, a.g.e., s.40

Abel ve Joaquín'i karşılaştıracak olursak; Abel'de ahlaki bir takım eksiklikler vardır, pek çok kadınla geçici aşklar yaşar, Joaquín ise sadıktır, sevdiği kızı kazanma çabası da başarısızlıkla sonuçlanır.

Eserde geçen Joaquín ve Abel'in eşleri arasında da farklılıklar görebiliyoruz: Helena güzel, soğuk, kibirlidir ve Joaquín'i her zaman küçük görür; Antonia ise, güzel değildir ancak merhametli ve şefkatlidir. Joaquín Helena'ya aşiktir ya da öyle olduğunu düşünür ve Antonia'yı sevmemesi ise ona hep üzüntü vermektedir.

Eserde Helena sanatı, sanatsal bir uğraşı temsil ederken, Antonia yaşamın ta kendisidir; etik bir uğraşın ve hristiyanlığın simgesidir. Helena başlangıçta klasik bir yapıt gibi güzel ve soğuktur, onun portresini yapan Abel'e aşık olur ve sonra Meryem Ana hakkındaki bir tablo için model olur. Antonia ise; aşkı sembolize eder; kadın ve Annenin mükemmel bir birleşimi gibidir adeta. Kendine misyon edindiği şey Joaquín'in ızdıraplarını dindirmek olmuştur.⁷⁹ Bu yorumlara baktığımızda, bu iki kadının batının medenileşmesinin birinin estetik diğerinin de etik olmak üzere iki farklı yönden temsil ettiklerini söylemek mümkündür.

Öykünün her bölümünde Joaquín karşımıza çıkmaktadır. Sen ve ben arasındaki ilişki yani anlatan ve dinleyenin ilişkisi yer almaktadır. Eseri okuduğumuzda her defasında anlatıcının varlığının ne kadar önemli olduğunu onaylayabiliriz. Joaquín her daim kızı tarafından anlaşılma ve merhamet edilmek istemektedir. Bu anlamda *İtiraf*'ına çok fazla ağırlık verir. Abel'in hikayesini anlatırken (bunu kimi zaman Joaquín kimi zaman da her şeyi bilen anlatıcı yazar yapar) en az okuyucuya hakimdir

⁷⁹ A.g.e., s.42-43

çünkü onun bakış açısı tamamen tek taraflı değildir, ‘Ben’i yaygın değildir. Sonuç olarak anlatıcının amacı halen belirsizdir.

Eserinin başkarakteri olan Joaquín’i yaratırken, aslında kendi hayatından yapıta kattıklarını şu şekilde anlatmaktadır:

“ ...Ona acı çektirdim, şüphesiz, melankolik ve kinayeli, iç karartan bir görünümü var, onu çizerken ve renklendirirken kendimi verdim; ama hikayenin kendisinden daha karanlık bir hal aldı. İnsanın ruhunun pis kokan derin boşluklarına neşterle girmek ve oradaki irini çıkarmaya çalışmak halkın pek de hoşuna gitmeyecektir. Bana bu öyküyü ‘Cain de Lord Byron’dan çıkarıp çıkarmadığım sorulduğunda, romansal kurgularımı kitaplardan değil, hissettiğim acı çektiğim, zevk aldığım, kendimle ilgili olan, kendi hayatımdan yani sosyal yaşamdan çıkardığımı söylüyorum... Tüm karakterler bir yazarı yaratırken, yazar da onları yaşamla yaratır;şairin tüm yarattıkları kendisinde ya da onlarda çelişkili olsa da, yazarın ardında bıraktıklarıdır önemli olan, onun kızları gibidir, döneminin yazarıysa ne mutlu!... Onun parçalarıdır.”⁸⁰

Joaquín için çocukları da çok önemli olmuştur, bir yandan onlar için de endişelenmektedir. Joaquín’e göre kızının evlenmesi ve aile kurması çok önemlidir, Abel, ona karşın oğlu için endişeli değildir. Asla onunla ilgilenmez, ona hiçbir şey öğretmez. Joaquín’in bu endişesi torunu için de geçerlidir. Abel için torunu bir oyuncak, kendiliğinden oluşan resimleri için bir modelken, torununun diğer büyükbabasını seçmesi Joaquín’i çok rahatsız etmektedir.

⁸⁰ Miguel de Unamuno, 1990, s.10

Joaquín'in her zaman araştırma tutkusu vardır ve böylece her şeyi bilmek ve bilimle eş değerde olmak ister. Abel'e göre sanat eseri kendi varlığında amaç taşır. Kolay ve keyifle var olmaktadır, her şey var olmak içindir, tıpkı hayatta olduğu gibi. İşte bu yüzden Joaquín'in onun ruhsal uyumunu kıskanıyor olması, Joaquín'i memnuniyetsiz bir hale getirir.

Joaquín'in kıskançlık dolu duyguları onun yaşamasına bile engel olmuştur. Unutmak veya kıskançlık duygusunu aşmak için yaptığı doktorluk kariyeri ve Antonia ile olan evliliğin hiçbir faydası olmamış, kendisiyle verdiği iç mücadelesi sonuna kadar devam etmiş, onun bu hırsı Abel'in ölümüne kadar sürmüştür.

Unamuno sanatla eleştiri arasındaki sınırları silmektedir. Kitaplarından değil, hayattan çıkan kurgu kişilerine dokundurma yapar. Joaquín'den gerçek bir kişi gibi bahsederken, onunla özdeşleşir.

Unamuno karakterlerinin isimlerini oluştururken elbette kutsal kişiler olan Habil ve Kabil'in isimlerinden etkilenmiştir. *“El sentimiento trágico de la vida” (Yaşamın Trajik Duygusu)* adlı eserinde şu sözleri söylemektedir:

“ Hafızamızda yer etmiş büyük bir tutku geride kalanlar için hala var olacaktır. Ondan kıskançlık ortaya çıkar, kutsal öyküye göre, insanlık tarihindeki suç kardeşi Kabil tarafından Habil'in öldürülmesi ile başlar. Bu, ekmek için yapılan bir mücadele değildi, ilahi hafızalarda Tanrı adına hayatta kalma mücadelesiydi. Kıskançlık ruhsal bir açlıktır.”⁸¹

⁸¹ Robert L. Nicholas, a.g.e., s.45

Joaquín ve Unamuno herkesin gerçekte Abel'in nasıl biri olduğunu bilmesini istemektedirler. Diğer bir deyişle Abel Sánchez anlatılan Joaquín'in hayatı ve Unamuno tarafından yaratılmış canlı bir romandır. Anlatımıyla Joaquín, hayatının pek çok hissiyatını belirtmek niyetindedir. Unamuno bir yandan da hayaller ve kendi kendine konuşma gibi farklı roman hileleriyle onu yaşatmaya çalışır. Kurgunun bir varlığı olan Joaquín alaycı bir şekilde, yaşanmışlığın kökenlerini çıkarırken anlatılmaktadır.

Biz, Abel Sánchez'in anlatımını Joaquín'in *İtiraflar*'ı ile kavırıyoruz yani eserin iç görünüşünden ve aynı zamanda dış görünüşünden (yazarın bakış açısından) anlayabiliyoruz.

Eser genel anlamda Joaquín'in görüşlerine, düşüncelerine ve onun içsel sorununa yaklaşır. Unamuno, anlatımında hem üçüncü şahıs hem de otobiyografi üsluplarının ikisini de kullanmaktadır. O belki de bu eseriyle, insan ruhunun tutkularını açıklamak ya da böylesine güçlü bir kıskanma duygusunun İspanya duygusu olduğunu haklı çıkarmak niyetindedir.

3.2. Abel Sánchez'de Kıskançlık

Unamuno, general Primo de Rivera'nın diktatörlüğünden sonra sürgünden döndüğünde Kutsal Kitap'ta yer alan Habil ve Kabil konusuyla devamlı meşgul olur. Seçimle ilgili mücadelelerde ve 1936-1939 yıllarında iç savaş sırasında en yüksek seviyesine ulaşacak olan ideolojik çekişmelerde ortaya çıkan kıskançlık konusu, onu harekete geçirir ve edebi kaynağı olur.

Miguel de Unamuno Abel Sanchez’de üzerinde durduğu kıskançlık temasını eserin önsözünde şöyle açıklamıştır:

“ Joaquín’i tekrar dinlediğimde o sürgün senelerin sonunda, ulusal İspanyol illetinin korkusunu hissettim... İspanyol hayatındaki tecrübem ne trajiktir! Salvador de Madariaga⁸² İngiliz, Fransız ve İspanyolları karşılaştırırken tüm kapital yanlıların paylaşımına baktığımızda; İngilizler’in diğerlerinden daha ikiyüzlü, Fransızlar’ın daha açgözlü, İspanyollar’ın ise daha kıskanç olduğunu vurgulamaktadır. Ve bu korkunç kıskançlık İspanyol sosyal hayatının mayası olmuştur. II.Felipe’nin kibri kıskançlıktan daha öte bir şey değildi. Bir defasında ‘ Kıskançlık Katalunya’da doğdu ’ demişti. Peki neden İspanya’da değil? Hepsi de tarafsızların, politikacılara karşı olanların, mal sahiplerinin can sıkıcı düşmanlığı. Halbu ki kıskançlık nedir ki?

...Sonuç olarak Joaquín Monegro’nun ruhunda göstermeye niyetlendiğim kıskançlık trajik bir kıskançlıktır, tarif edildiğinde, meleksi olarak adlandırılacak bir kıskançlık... Peki ya insanımızın en savunmasız yerlerini yiyip bitiren şu diğer riyakar, sinsisi, alçak kıskançlık? Şu müşterek kıskançlık?”⁸³

Bu eseriyle ilgili olarak “ Abel Sánchez adlı eserimde kalbin en derin yerlerini, gizli köşelerini deşmeyi istedim.”⁸⁴ yorumunda bulunurken, kahramanının kendi iç dünyasını, kendi gerçek varlığını ortaya çıkardığını açıkça belirtmiştir:

⁸² Salvador de Madariga y Rojo(1886-1978): Pasifistliği ile tanınmış olan İspanyol yazar, tarihçi, diplomattır. 1928’de Oxford’da üç yıl sürecek İspanyolca profesörlüğü aldı. Bu süre içinde “Ulus Psikolojisi”, “İngilizler” ve “Fransızlarla İspanyollar” adlarında üç kitap yazdı. 1931’de ABD’de Büyükelçiliğe ve Milletler Cemiyeti Daimî delegeliğine atandı. 1932’de Fransada Büyükelçilik yaptı. 1947’de “liberalizm” hakkında “Oxford Manifestosu”nun önde gelen yazarları içindedir. Keza, 1949’Da “Avrupa Koleji”nin kurucuları arasına girdi. Yazarlık kariyerinde “Don Kişot”, “Kristof Kolomb” ve “Latin Amerika” tarihi kitapları vardır.

⁸³ Miguel de Unamuno, 1990, s.11

⁸⁴ Isabel Criado Miguel, 1986, s.20

“...O gece kötü arzuların, öfkenin, pis isteklerin, kudurganlığın estiği bir fırtınaydı. Gün ışığı ve bu denli acının verdiği yorgunluk ile aklım başıma geldi, Helena’nın üzerinde hiç hakkım olmadığını anladım, ama bütün varlığımla Abel’den kin duymaya ve aynı zamanda bu kini ruhumun derinliklerinde özenle nasıl gizleyeceğimi, büyüteceğimi, bakacağımı tasarlamaya başladım. Ne kini? Henüz buna ne bir ad vermek istiyordum ne de kinin yükünü ve tohumunu taşımaya mahkum olarak doğduğumu kabullenmek... O gece yaşamımın cehennemine doğdum.”⁸⁵

Joaquín Monegro’nun kıskançlık ve kinle dolu ruhsal çıplaklığı aynı zamanda insanlığın sefilliğini ve en alçak halini de içerir. On sekiz ve on dokuzuncu yüzyıla bakıldığında dünya edebiyatında çok sınırlı işlenen bu konu Unamuno için öyle değildir. Yarattığı karakterlerin ahlaksızlığı daha entelektüel, seçilmiş, saklı tutkusunun derinliklerine bakıldığında Joaquín Monegro’nun yaşadığı zevk hastalığından daha çok zalimliğe yakındır.⁸⁶

Unamuno’nun derinsel tutkuları saldırıya geçirmesi, okuyucunun hislerine ve 19.yy’ın alışıl gelmiş roman kurgusuna karşı gelmek için yaptığı bilinçli bir durumdur. Kıskançlık konusunda Unamuno şu yorumda bulunmuştur:

“ Bu roman, İspanyol soyumuzun en korkunç kamusal tümörüne neşteri batırdığım en acılı tecrübemdir.”⁸⁷

Unamuno eserde verdiği kıskançlık ve tutku hisleriyle, aslında İspanya’nın o dönemde var olan ruhunu yansıttığını bize şöyle anlatır:

⁸⁵ Yıldız Ersoy Canpolat, **Miguel de Unamuno-Abel Sánchez - Tutkulu Bir Aşk Hikayesi** - Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007, s.19

⁸⁶ Miguel de Unamuno, 1990, s.28

⁸⁷ Justo Fernández Lopez, a.g.m. (12.07.2009)

"...Bu yıllarda trajik tutku öyküm iki bölüme ayrıldı. Bu ulusal illeti çektiğimizi hissettim ve hemen hemen bu beş senede İspanya'nın dışında yaşadım, bu eski milli kıskançlığın nasıl bir şey olduğunu hissettim. Kıskançlığın tüm doğal üstünlüğüne karşı döndüğümü gördüm. Şimdi Abel Sánchez'i tekrar okuyunca Joaquín Monegro'nun tutkusunun büyüklüğünün ahlaki anlamda tüm Abelcilerin ne kadar üstünde olduğunu hissettim. Kötü olan Kabil değildi, Kabilcilerdi. Ve Abelciler."⁸⁸

Eserin başkahramanı Joaquín'in en yakın arkadaşı Abel'in, aşık olduğu Helena ile evlilikleri sırasında yaşadığı kıskançlık duygularını ve onlara olan nefretini, onlara olan hırsını şu cümlelerden anlayabiliyoruz:

“ Uğursuz an'a yaklaşırken saniyeleri sayıyordum. Biraz sonra diyordum, benim için her şey bitmiş olacak! Yüreğimin durduğunu sandım. Her iki evet'i de, Abel'in evet'ini ve Helena'nın evet'ini çok net ve farklı duydum. Kız evet derken bana baktı, eskisinden daha soğukkanlılıkla karşıladım, bana dokunan hiçbir şey duymamışım gibi ürmeden, yüreğim çarpmadan karşıladım. Bu içime bir cehennem korkusu saldı. Bir canavarda yaşamıyormuşum gibi, bir buz parçasından başka bir şey değilmişim gibi ve bunun sonsuza dek böyle kalacağını duyumsadım. Etime dokundum, bedenimi çimdikledim ve nabzımı yokladım. Ama yaşıyor muyum ben? Ben var mıyım, diye sordum kendi kendime.

O gün olanları hiç anımsamak istemiyorum. Benimle vedalaştılar ve balayı gezisine gittiler. Kitaplarına, araştırmalarım gömüldüm ve sayıları yavaş yavaş artan hastalarım ile ilgilenmeye başladım. O darbenin bana verdiği ruhsal çöküntü, içimde bir ruhun olmadığını keşfetmeye, araştırmalarında teselliye değil de, büyük bir tutkuya

⁸⁸ Miguel de Unamuno, 1990, s.12

destek aramaya yöneltti beni. Kendi adımın ünüyle, Abel'in kazanmaya başladığı ününü ezmem gerekiyordu; bilimsel buluşlarım ve gerçek şairliğim onun tablolarını gölgelemeliydi. Bir gün Helena kendisini zafer halesiyle kuşatacak olanın o ressam değil de ben, o sevimsiz doktor olacağını anlamalı.”⁸⁹

Helena Joaquín'in onlara karşı duyduğu kıskançlığı fark etmesi, bunu Abel'in de görmesini istemesi ve aralarında geçen diyalog şu şekildedir:

Helena: “ *Güvenme ona.. güvenme ona...Sana bu denli övgüler yağdırdığına göre bir nedeni olmalı...*

Abel: *İçten duyduklarını söylemiş olamaz mı?*

Helena : *Kıskançlıktan çatladığını biliyorsun...*

Abel : *Sus!*

Helena: *Evet çatlıyor, kıskançlıktan çatlıyor...*

Abel: *Sus be kadın, sus!*

Helena: *Hayır kıskanmak değil bu, artık beni sevmediğine göre, beni sevip sevmediği de belli değil ya.. çekememe bu.. yalnızca çekememe...”⁹⁰*

Abel Sánchez ve Joaquín Monegro arasındaki anlaşmazlıklar Abel'in Helena'nın aşkını elde etmesiyle daha da artmıştır. Helena'yı Eva (Havva)'nın bir kopyası olarak düşünürsek, iki arkadaş arasındaki ilk ciddi uyuşmazlığı da harekete geçiren odur ve Unamuno kıskançlığı da bir ceza gibi düşünmüştür. Kaldı ki, Joaquín Monegro ve Abel Sánchez de ilk kitap *İncil*'de geçen kardeşlik ilişkilerini devam ettiren bir akım örneğinden başka bir şey olmayacaktır.⁹¹

⁸⁹ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s.25-26

⁹⁰ A.g.e.,s.61

⁹¹ Óscar González Palencia, a.g.m., s.491

Joaquín'in aşktaki yeteneksizliği, onu kıskançlığının dayanılmaz bir sonucu olduğuna inandırıyor. Abel'in karısı Helena ile konuşurken şöyle der:

Joaquín: " *Çünkü bak Helena, sevilmemek, sevilememek en kötü şey değildir; en kötüsü sevememektir.*

Helena: *Bunu kilisenin rahibi Don Mateo söylüyor, şeytan sevemezmiş.*

Joaquín: *Şeytan yeryüzünde dolaşıyor, Helena.*"⁹²

Yine Abel'in başarıları ve artan ünü karşısında hırsı gitgide çoğalan Joaquín'in yaşadıklarını şu cümlelerden anlamamız mümkündür:

" Bir yandan tanınmak, adımımı duyurmak, büyük bir üne kavuşmak ve Abel 'in sanatına gölge düşürmek, Helena'yı cezalandırmak ve herkesten öç almak istiyordum ve burada çılgın düşlerim bir bir sıralanıyordu..."⁹³

Kıskançlığının diğer bir sonucu da kıskanılmak arzusudur. Joaquín Monegro kıskanılmak, kendisinden nefret edilmesini istiyordu ve bunu *İtiraf*'ta şu şekilde dile getirir:

" Benim ona sahip olduğum nefretle onun tarafından kıskanılmak benim kurtuluşum olacaktı."⁹⁴

Freudçu psikologlara göre kıskanılma durumu kıskanç kişinin kendi kıskançlığından kurtulma konusunda ona yardımcı olamaz, tam tersine kıskanç insan,

⁹² Miguel de Unamuno, 1985, s.47

⁹³ A.g.e.,s.35

⁹⁴ A.g.e., s.90

kendisini kıskanan insanları, onun takipçileriymiş gibi düşünür. Joaquín Monegro açgözlüydü, asla tatmin olmuyordu çünkü onun kıskançlığı içinden geliyordu.⁹⁵

Abel Sánchez eserinde çok dikkat çekici ve anlamlı bir bölüm yer almaktadır. Oldukça fazla bir kibire sahip, kıskanç bir adam ve başkahraman olan Joaquín Monegro bir doktordur. Unamuno'nun anlattıklarıyla yaşananlar şu şekilde olmuştur:

" Bir gün yılların ve çalışmanın yıprattığı yaşlı bir komşu kadın geldi, kocası evliliklerinin yirmi beşinci yılında, genç bir şıfıntıyla ilişki kurup yaşamaya başlamıştı. Horlanan kadıncağız, doktora derdini anlatmaya gelirdi.

Kadın: *Ah Don Joaquín!*, diyordu, *Söylendiğine göre siz her şeyi bilirmişsiniz, hadi bakalım, bu kötü kadının verdiği aşk iksirinden kocamı kurtaracak bir ilaç verin bakalım.*

Joaquín: *Tanrım, ne iksiriymiş bu, hanım?*

Kadın: *Yirmi beş yıldan sonra beni bırakıp onunla yaşayacakmış...*

Joaquín: *Peki ama, siz gençken, yeni evliyken, bırakıp gitseydi daha acı olurdu, belki...*

Kadın: *Ah Senyor, olmazdı, Senyor! Kocama öyle bir aşk iksiri verdi ki aklını başından aldı. Yoksa böyle olmazdı... Olamazdı...*

Joaquín: *İksir...İksir...,* diye mırıldandı Joaquín.

Kadın: *Evet Don Joaquín, evet, bir iksir... Madem ki her şeyi biliyorsunuz, bunun için bir ilaç verin bana.*

Joaquín: *Ah kadıncağızım! Eskiler kendilerini gençleştirecek bir iksir bulmak için boşu boşuna uğraşıp durdular...*

⁹⁵ Michael D. Mcdaha, a.g.m., s.101

Umarsız zavallı kadın yanından ayrılınca Joaquín kendi kendine: "Ama," diyordu, "bu mutsuz kadıncağız hiç aynaya bakmaz mı? Ağır işle geçen yılların etkisini hiç mi görmez? Bu zavallı insanlar her şeyi ya iksire bağlarlar, ya kıskançlıklara... İş mi bulamadılar? Öyleyse göze gelmişlerdir... İşleri yolunda mı gitmiyor? Öyleyse göze gelmişlerdir... Bütün başarısızlıklarını başkalarının kıskançlığına bağlayan kişi, kıskanç demektir. Hepimiz böyle değil miyiz? Bana da bir iksir vermiş olmasınlar?"

Birkaç gün aşk iksirinden başka bir şey düşünmedi. Ve sonunda şöyle dedi: "İşte ilk günah bu!"⁹⁶

Burada da görüldüğü gibi, başlangıçta Unamuno, insanların batıl inancından başka bir şey olmayan bu kötü iksir fikrini reddetmiştir. Peki ya kıskançlık? Anlaşılan, ortada karmaşık bir sezgi vardır; bu durumda insanoğlunun onunla birlikte doğduğu, anne babasından aldığı değişmeyen kötülüğün fikri ile iksir düşüncesi bağdaşmaktadır.

Eserin ilerleyen bölümlerinde Abel Sánchez Habil ve Kabil tablosunu boyarken arkadaşı Joaquín ile bu konu üzerinde tartışır. Abel kutsal öyküyü yüksek sesle okur ve sonra Joaquín ile konuşurlar, o zaman Joaquín sorar:

" Joaquín: *Ama niçin?*, diye lafa karıştı, Joaquín. *Niçin Tanrı Habil'in sunağına sevecenlikle, Kabil'in sunağına kinle bakıyor?*

Abel: *Burada açıklanamaz...*

Joaquín: *Resmini çizmeye başlamadan önce bunu kendi kendine sormadın mı?*

Abel: *Henüz sormadım... Belki de Tanrı, Kabil'de kardeşinin gelecekteki katilini, kıskanç adamı... görmüştü...*

⁹⁶ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s. 37-38

Joaquín: *Şu halde onu kıskanç yaratmıştı, içine kıskançlık tohumları atmıştı.*

*Ona bir aşk iksiri vermişti. Devam et, oku.*⁹⁷

Joaquín ve bahsettiğimiz konuyla ilgili olan bir tabloyu boyayan Abel, bu konudan ve Tevrat'tan bahseder. Habil ve Kabil arasındaki anlaşmazlığın, Adem'in saf ve temiz kalbini bozan Eva (Havva) olduğu sonucuna ulaşırlar. Joaquín Abel'e sorar:

Joaquín: " *Söyle bana, bu resim için karın sana hiç esin vermiyor mu? Bir öneride bulunmuyor mu?*

Abel: *Karım mı? Bu trajedide kadın olmadı ki.*

Joaquín: *Her trajedide kadın vardır, Abel.*

Abel: *Belki Havva...*

Joaquín: *Belki... ikisine de aynı sütü, iksiri vermiş olan kadın...*⁹⁸

Bu konuşmalarda ilk sezgi açıklığa kavuşmaya başlamıştır. Tüm trajedilerde kadın vardır ve trajik kadın ise, üstün bir şekilde annedir. İksir anne sütüdür; kıskançlığın, öfkenin ve trajedinin kaynağıdır.

Aristoteles, kendi kendini körü körüne mahveden bir insanın trajedisinin, dış düşmanlar tarafından harabeye çevrilmesinden daha etkileyici olduğunu gözlemlemiştir. Bu tip bir trajedi, trajik bir ironiye sahiptir. Ancak, kendi kendini yıkmanın trajik ironisi sadece tiyatral bir sanat değildir, eğer öyle olsa, daha az dramatik olurdu, bu pek çok kez derin bir psikolojik gerçekliğe dayanır. Kendi içimizde yaşadığımız yanlış bize ihanet eder, işte Joaquín Monegro'nun trajedisi de böyleydi.⁹⁹

⁹⁷ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s. 46

⁹⁸ A.g.e., s.48

⁹⁹ Michael D. Mcdaha, a.g.m., s.102

3.3.Tutku ve Nefret

Joaquín Monegro'nun iç itirafı bize onun sadece duygu ve düşüncelerini vermekle kalmıyor, yaşadığı işkenceyi de gözler önüne seriyor. Onun kızına yönelerek söylediği bu itiraf tutkulu hayatının ya da hayatındaki tutkunun öyle trajik derinliklerine iniyor ki, Joaquín çok ayrı bir ruh yaratıyor.

Unamuno, eserde nefreti ve umudu bir arada tutan Joaquín ve yaşadığı karmaşık hissi şu şekilde dile getirir:

“ İşkence dolu hayatının sonunda ölmek üzereyken benim zavallı Joaquín Monegro'm şunları söyler: ‘Neden öfke dolu topraklarda doğdum?’... O yerde kural şuna benziyordu: En yakınından kendinmiş gibi nefret edeceksin çünkü burada hepimiz nefret ederek yaşıyoruz. Ama..çocuğu getirin...”¹⁰⁰

Unamuno'nun en trajik aşık olarak yarattığı Joaquín Monegro'yu yiyip bitiren bu tutku hikayesinde, Helena'ya söyleyemediği aşkıdan daha fazlasını Abel'e olan öfkesinde bulan Joaquín'in hissettiklerinin aşk değil de öfke olduğundan şüphe etmememiz gerekir.

Wills şöyle der: “ Bu eserde Unamuno bizlere, Joaquin Monegro'sunun tutkulu figüründe kıskançlığı, Kabil'in ruhunu, kardeşi Habil'in üzerinde ahlaksal olarak onu yüceltme konusunda ısrar ederek sunar.”¹⁰¹ Kutsal Kitap'tan bu eserin konusuna benzer pek çok örnek verilebilir.

¹⁰⁰ Miguel de Unamuno, 1985, s.11

¹⁰¹ Arthur Wills, **España y Unamuno**, Nueva York, 1928, s.188

Yazarın “Niebla” eserinde belirttiği gibi, Joaquín nefret ve kıskançlıkla dolu bir yolda yürümektedir. Bu romanın asıl konusu kıskançlıktır. Roman İncil’de geçen belli başlı konulardan ayrılır, İspanyol soyunun hikayesinden etkilenen yanları vardır. Kişilerinin, özellikle de Joaquín’in hayatta kalma mücadelesinin açığıdır bu.

Unamuno aslında insani tutkuların aynası olan bu efsanenin derinliklerine inmektedir. Unamuno, Byron’ın Kabil’ini okuduğunda, kanında hissettiği kıskançlık onun inancını da etkilemiştir. Ruhunu saran hristiyanlık duygusu bu eserle birlikte ona cehennemi keşfettirir. Bu, sonsuz ve umutsuz bir cehennemdir. Ancak Unamuno’nun Fray Luis de Leon ve Quevedo gibi edebiyat atalarının tahammül ettiği İspanyol kıskançlığıyla Kabil’in konusunu birleştirip birleştirmedeğini kim bilebilir?

Eserde Joaquín’in ahlakının bozuk olduğunu onun inanılmaz tutkusundan anlamak mümkündür, duyduğu şey sadece nefrettir. Bunu şu cümlelerinden anlayabiliriz:

“...Helena’nın üzerinde hiç hakkım olmadığını anladım ama bütün varlığımla Abel’den kin duymaya ve aynı zamanda bu kini ruhumun derinliklerinde özenle nasıl gizleyeceğimi, büyüteceğimi, bakacağımı tasarlamaya başladım.”¹⁰²

Joaquín Monegro’nun itirafıyla hissettiği, hayal ettiği, katlandığı ve hastalıklı bir şekilde arzu ettiği her şeyi görmemiz olasıdır:

“Bana evleneceklerini söylediği o günü izleyen günlerde bütün varlığımın donduğunu duyumsadım. Bir buz tabakası yüreğimi sıkıştırıyordu. Buzdan alev

¹⁰² Miguel de Unamuno, 1990, s.17

gibydiler. Soluk almakta zorlanıyordum. Helena'ya olan kinim, özellikle de Abel'e olan kinim kökleri tüm benliğimi saran soğuk kini beni duygusuzlaştırmıştı...”¹⁰³

Joaquín'in Helena ve Abel'in düğün günlerinde hissettiklerini, ruhunun çektiği ızdırabı söylediği şu sözlerle anlayabiliriz:

“ Kinden buz tutmuş ruhum, buz bağlamış acılı yüreğimle düğüne gittim ama kahredici bir dehşete kapılmışım, 'evet' dediklerini duyunca buzun çatlayacağından, yüreğimin eriyeyeceğinden korkuyordum. Ya ölecektim ya çıldıracaktım. Ama başıma gelen ölümden daha beter oldu, daha kötü, ölmekten de daha kötü oldu. Ah keşke oracıkta ölebilsedim.”¹⁰⁴

Joaquín'in “*İtirafklar*” ına yazdığı bölümler, Abel'e karşı hissettiği nefreti tasvir eder, aynı zamanda anlatılan bölümlerde bu hissini giderek açıkça arttığını görebildiğimiz ifadeleri yer almaktadır, sembolize ettiği şey ise; Habil ile Kabil'in kutsal öyküsüdür. Bunu şu sözleriyle anlatır:

“ Kitabı okuyunca üzerimde bıraktığı etki korkunç oldu. Bu yükü üstümden atmak gereğini duydum ve hala sakladığım birkaç not aldım, şu anda önümden bu notlar. Ama yalnızca üstümdenki yükü atmak için miydi? Hayır, amacım, bir dahiyane bir yapıt ortaya çıkarmakta işime yarayacağını düşünerek bir gün bu notlardan yararlanmaktı. Kendimizi gösterme merakı bizi yiyip bitiriyor. En gizli ve en tiksindirici acılarımızı ortaya dökmekten hoşlanıyoruz. Yalnızca biriyle boy ölçüşebilmek için, daha önce

¹⁰³ Miguel de Unamuno, 1990, s.32

¹⁰⁴ A.g.e., s.33

kimsede görülmemiş kötü huylu bir uru isteyecek insanlar bile çıkabilir sanıyorum. Bu İtiraf'lar'da sıkıntıları atmaktan başka bir şey mi sanki?"¹⁰⁵

Abel Sánchez eserinde Joaquín'ın, varlığını öğrenmek için bir şeyler yapma çabasını görmekteyiz. Tek kurtuluşu olan aşka karşı koymaktadır. Bu durum, onun inancını geliştirme yeteneksizliğinden kaynaklanır. Kabil'deki karakter de böyledir ve Unamuno da aynı sorunu gözler önüne sermiştir. Unamuno'nun derdi şüphe etmek ve ölümsüzlüğe duyduğu açlıktır, Joaquín'in sorunu sevmemek ya da aşkı sevmemekken, Kabil içinse kardeşinin kanıdır. Heyecanlı hayatındaki bu derin kıskançlık, onun doğallığından başka, Kierkegaard¹⁰⁶ ile kederindeki değişken hristiyanlığa duyduğu aşkı açıklar.

Joaquín nefretin ve kıskançlığın karanlığında yaşamak istemektedir. Hayat geçicidir ancak öfke ya da aşk hayatta kalır ve sürmeye devam eder. Bu durumla ilgili olarak Unamuno : " Tüm bu öfke, kıskançlıktır." demiştir.¹⁰⁷

Julian Marías kitabında Unamuno hakkında çok ilginç bir şey söyler: " Öncelikle o kendinden nefret ediyor, nereden geliyor bu kıskançlık? Daha doğrusu, kimdendir? Sonra, kendine ve başkalarına olan nefretin kökeni nedir? ' Tüm bu nefret, kıskançlıktır.', der Unamuno; o halde kendine olan nefret nasıl bir hissiyat içerir? Bu öfkede, kibrin sınırlamaya ve bitmeye, ölmeyi kabullenmemeye duyulan ihtiyacın

¹⁰⁵ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s.49

¹⁰⁶ Kierkegaard Sören Aabye (1813-1855): Kierkegaard, varoluşçuluğun öncülerinden sayılır. Bilinen genel nitelikleri ve felsefi özgüllüğü açısından varoluşçuluğun kurucu isimlerinin başında Kierkegaard sayılmaktadır. Varoluşçu felsefelerde görülen kavramların çoğunluğu öncül olarak Kierkegaard'da görülür: saçma, bunaltı, korku ve kaygı. Kierkegaard'ın felsefi sorunsalı bir bakıma mevcut Hıristiyanlık içinde ve hatta karşısında nasıl iyi bir Hıristiyan olunacağı noktasına da bağlıdır. Ona göre varoluş, somut ve öznel insanın yaşamıdır.

¹⁰⁷ Miguel de Unamuno, 1990, s.105

doğurduğu nefretin kökenini keşfetmek zor olmaz; derinlerde şefkat duygusunun çok katı bir şekilde alt üst olduğundan bahsedilebilir.”¹⁰⁸

Kıskançlık hissinin herkes için anlam taşıdığı kesindir. Unamuno'nun bu tutumuyla bize göstermek ve söylemek istediği şey; ölümsüzlüktür. Sonunda Abel Sánchez ve Joaquín ölümle kıskançlığın üstesinden gelmişlerdir. Eserin sonundaki itirafı, umuduyla bütünleşen, gelecekteki İspanya'yı yeniden oluşturabilecek cümlesi “Ama... çocuğu getirin...” şeklinde olmuştur. Abel Sánchez'de bireysellik ve örnekleme daha varoluşçu bir boyutta, duyduğu kin de var olma sorununda birleşmektedir. Bunu Joaquín şu sözleriyle anlatmaktadır:

“ Şeytanın bir ara Kabil'e ölümsüz olduğunu bildirdiğini okuyunca, ben de acaba ölümsüz müyüm, içimdeki kin de ölümsüz mü olacak diye korkuyla düşünmeye başladım. ‘Ruhum var mı’, diye sordum o zaman kendi kendime, ‘acaba içimdeki kin ruhum mu?’ Ve başka türlü olamayacağımı, böylesi bir kinin bedeninin bir işi olamayacağını düşündüm sonunda...”¹⁰⁹

“ Byron'ın Kabil'ini okudum, yine okudum, pek çok insanın can çekiştiğine öldüğüne tanık olan ben, ölümü düşünmedim, ölümü anlamadım. İşte o zaman ölümlerimle öleceğimi düşündüm. Acaba kinim benimle mi ölecekti, yoksa benden sonra yaşayacak mıydı? Kinin, kin besleyenlerden daha çok yaşayıp yaşamadığını düşündüm, maddesel bir şey miydi, aktarılabilir miydi? Yoksa ruh muydu, ruhun özü müydü? ...”¹¹⁰

¹⁰⁸ Julián Marías, 1943, s. 109-110

¹⁰⁹ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s.50

¹¹⁰ A.g.e.,s.51

Abel Sánchez, yaşamsal ve artistik boyutlarda insan varlığının oluşturduğu tutkunun ifadesidir. Eserin içeriği insan olma ve diğeri olma arasındaki çarpışmanın yaşamsal dramına odaklanır. Kişilerin dış görünüşleri, peyzaj tasvirleri yoktur, ne zamana ne yere dair bir bilgi, ne de eseri oluşturmak için anlatımsal bir hazırlık vardır. Acı dolu bir yaşamın ifadesi eserde ağır basar:

“ Yoksa, diye sordu, kendi kendimden mi nefret ediyorum, kendimi mi kıskanıyorum? Kapıya kadar gitti, anahtarla kilitledi, her yana baktı, tek başına olduğunu görünce diz çöktü, sesini ısıtan gözyaşları arasında mırıldandı. Tanrım! Tanrım! Kendini sevdiğin gibi yakınına da sev demiştin bana! Ben ise yakınıma sevmiyorum, sevemiyorum onu, çünkü kendimi sevmiyorum, kendimi sevmeyi bilmiyorum ki. Tanrım beni niçin böyle yarattın? ...”¹¹¹

Arthur Wills şöyle demiştir: “ Kabil ve Habil’in bitmeyen mücadelesinde Habil Tanrı’nın lütfuna sahipken, Kabil bunun için uğraş vermektedir.”¹¹² Abel Sánchez’de yazar, Abel’in favori olması konusunda ısrarcıdır ve asla ölümsüzlüğü konusunda endişelenmek zorunda değildir. Joaquín ise kendini dışlanmış, reddedilmiş hissetmektedir ve arkadaşından nefret etmeye başlar. Joaquín korkusunu şu şekilde ifade etmiştir:

“ Bu ölümsüz nefretin kendi ruhum olduğunu gördüm. Bu nefretin benim doğumumla başlayıp ölümüne dek süreceğini düşündüm. Her zaman için bu nefretle beraber yaşamak korkusu beni yakalamıştı. Cehennem gibiydi.”¹¹³

¹¹¹ A.g.e.,s.84

¹¹² Arthur Wills,1928, s.200

¹¹³ Miguel de Unamuno, 1990, s.33

İnsanı saran bu öfke Joaquín'in kendisinden vazgeçmesine neden olmuş, nefretin ölümsüzlüğü de onun şeytani karakterinin oluşmasını etkilemiştir. Abel'in oğluna karşı hissettiklerini, nefretinin kendisinde nasıl sonsuzlaştığını ve yaşadığı karmaşayı şöyle ifade eder:

“ Babasına beslediğim nefretle, o zamanlar bana orta zekalı gibi görünen delikanlıya duyduğum sevginin tuhaf karışımı bir duyguyla kabul ettim ve böylece hem beni yiyip bitiren tutkumdan kurtulmak istiyordum hem de ruhumun derinliklerindeki şeytan, oğlanın başarısızlığı sayesinde babasının elde ettiği başarıların öcünü alacağımı söylüyordu bana. Bir yandan oğlana duyduğum sevgi sayesinde babasına duyduğum nefretten kurtulmak istiyordum, bir yandan da Abel Sánchez resimde başarı elde ederken, kanından canından olan öteki Abel Sánchez'in ise tıpta başarısız olacağını umarak zevkten dört köşe oluyordum. O zamanlar yüreğimi yakan, yaşamımı karartan delikanlıya, daha sonra ne büyük bir sevgiyle bağlanacağımı asla düşünmezdim.”¹¹⁴

Unamuno, klasikleşmiş anlatım şekillerine değil, insanın derinliklerine inmeyi bilmiştir. Onun için önemli olan insan olmaktır, sadece görünen değil. Eser bir takım anlatım özleri içerir, her biri kendi içinde özerktir. Geneline bakacak olursak, çeşitli öyküler, anekdotlar, anne - baba, çocuk - kardeş arasındaki çekişmelerle yaşadıkları ilişkileri görmekteyiz. (Habil ile Kabil öyküsü gibi)

3.4.Ölümsüzlük

“ Abel Sánchez Unamuno'nun en güçlü eserlerinden biridir.” diyen Antonio Sánchez Barbudo yazarın eserinde yer verdiği fikirlerini şöyle özetlemektedir: “Eserin

¹¹⁴ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s.95

kahramanları sadece bir tutkuda bedenleşirler, Unamuno da var olma çabası için ayrıntılarla bunu geliştirir.”¹¹⁵

Unamuno için Joaquín Monegro'nun tutkusunun büyüklüğü Abel üzerinde ahlaki açıdan üstündür. Joaquín daha fazla olmayı istemenin, sonsuzluğun tutkusunun sembolüdür.

Joaquín Monegro'nun kıskançlığı meleksi bir kıskançlığı barındıran trajik bir kıskançlıktır. Her zaman ikilemci bir tercihle karşılaşmıştır. Tutkulu öfkelerini içine alan "sonun" etrafında bir hayat yaşamıştır. Madem karar verme konusunda özgürse, bu ona ızdırap ve kederle boğulmayı seçtirmeyecek, kendini var olma çabası içinde bulacaktır.¹¹⁶ Eser boyunca kıskançlık bir tutkuya, hırsa, daha çok var olma arzusuna dönüşmektedir:

“ Buna karşın, bilimsel araştırmalara kendimi vermemi en çok engelleyen kazanç değil,” diyordu *İtiraf*lar’ında. “ Bir yandan tanınmak, adımı duyurmak, büyük bir üne kavuşmak ve Abel’in sanatına gölge düşürmek, Helena’yı cezalandırmak, her ikisinden ve herkesten öç almak istiyordum ve burada çılgın düşlerim bir bir sıralanıyordu; bir yandan da bu pis tutkum, bu büyük üzüntüm ve kinim ruhumun huzurunu bozuyordu. Hayır, araştırma yapmak için kendime güvenim yoktu ne de hevesim; bunun için tertemiz ve huzurlu olmak gerekir. Hastalar beni oyalıyordu.”¹¹⁷

Joaquín tam bir ‘inek’, Abel ise gözde olandır. Unamuno burada çabaya olan ödüle karşıdır. Bu ödül bedava olan ilahi bir lütuftur. Bu uğraş insanın yaşadığı çiledir.

¹¹⁵ Antonio Sánchez Barbudo, **Introducción, Miguel de Unamuno**, Madrid: Taurus, 1974, s.13-14

¹¹⁶ José Manuel Torres Torres, **Joaquín Monegro: el vano intento de liberar una pasión**, en Oigigia, Revista electrónica de estudios hispánicos, número 1, enero 2007, s.41-49

¹¹⁷ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s.35

Joaquín Monegro'nun tutkusu, içten gerçekliği ve içindeki 'ben'iyile öyle yaratıcıdır ki, aslında bu onu Abel'den üstün kılar.

Abel Sánchez'de ölümsüzlük fikri açıkça görülmektedir, Joaquín Monegro ölümsüzlüğü elde edebilmek için elinden gelen her şeyi yapar. " Kendisini iyileştirmek için pek çok seçeneği vardır; karısı Antonia'ya sığınarak öfkesini aşka dönüştürmek gibi, ancak karısının onu anlamasına ve acımasına rağmen Joaquín'in körlüğü büyüyordu. Onu iyi edebilecek bir yol olarak düşündüğü Antonia ile olan evliliğinde karısının merhametiyle ayakta duruyordu. Antonia kendi tutsaklığını yaşıyordu. Joaquín için diğer bir seçenek; aşkını altüst edebilecek kızı Joaquina'nın doğmasıydı. Değişebileceğini düşündü ve onu bağlayan şeyden kurtulmak için ant içtiğinde bunu söyledi. Son seçeneği de, her ne kadar prestijli bir doktor olarak tanınsa da sahip olduğu mesleğinde ilerlemeyi çünkü üne kavuşmak için kendi uzmanlık alanında kitaplar yazmada eksiklik yaşıyordu. Bahsi geçen üç öge, Joaquín için düşüncesinde radikal bir değişimin ve kurtarıcı karaktere sahip olmasında yön verecek intikam aracı olarak görülebilir. Tutku daha serttir ve kederine nüfuz eden her şeyi muhafaza eder."¹¹⁸

Joaquín Monegro, kıskançlığının üstesinden gelmek için en başta elde edemediği mutlu sona ulaşmak için ilk tecrübesini tekrar yaşama ihtiyacı hisseder. Yani annesiyle iyi bir ilişki kurabilseydi, belki de önceki kötü ilişkisinin etkilerinden kurtulacaktı, ama elbette çocukluğuna tekrar dönemeyeceğinden, gerçek annesinin yerine koyabileceği bir kadın aramaktadır:

" Joaquín, kurtulmak ve tutkusunu yatıştırmak için kendine bir eş, içindeki nefretten kendisini koruyacak anne kolları, bu buzdan ejderhanın cehennem ışıkları

¹¹⁸ José Manuel Torres Torres, 2007, s.41-49

saçan gözlerini görmemek için, umacıdan korkan bir çocuk gibi başını gömeceği bir kucak arıyordu."¹¹⁹

Kadınla tanışır ve onunla evlenir ama iyileşme konusunda başarılı olamaz çünkü karısını sevemeyeceğini hissetmektedir. Bunu şu sözleri söylediğinde farkeder:

"Antonia'mı gerçekten sevebilecek miyim? Ah! Onu sevebilseydim eğer, beni kurtarırdı. O benim intikam aracımdı."¹²⁰

Bu isteğinin başarısızlığı öngörülen bir şeydir ve neredeyse kaçınılmazdır. Kıskançlık, Joaquín'in başkalarıyla olan tüm ilişkilerindeki samimiyette, onun inancına öyle bir zarar vermişti ki, aşk ve iyiliğe şüpheyile bakar olmuştur. Unamuno nun söylediği gibi: "O adam karsının olamazdı çünkü kendinindi, kendisinin sahibiydi, ancak aynı zamanda da kendinden geçmiş bir deliydi."¹²¹

Joaquín'in duyduğu ızdırabın sebebi aslında ölümsüz olma arzusundandır. Bu, Abel'in pek de umrunda değildir. Joaquín mesleğiyle ünlü olamamıştır. Bir oğlu olmadığı için torununa kendi adını vermek istemiştir. Bu, hayatta kalması için bir gerekliliktir. Bu şekilde, öfke ve kıskançlığın tüm pisliklerini temizlemek, aşkın yaşaması için onu temiz bırakmak ve herkesi affetmek istemiştir.

Joaquín'in iyileşme arzusu ilk bakışta çok açık bir şekilde görülmez, Julián Marías bunu çok güzel anlatır:

¹¹⁹ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s.31

¹²⁰ Miguel de Unamuno, 1990, s.87

¹²¹ A.g.e., s.72

" Joaquín iki uç arasında gidip gelmektedir; öfkesinden kurtulup iyileşme arzusu ve onu yiyip bitiren tutkusuna olan köklü bağlılığı. Bu, nefretini kendi gerçekliği gibi hissettiğini ortaya koyar. Unamuno, bir hissiyatın değil, aslında var olmanın kararlılığını açıkça görmektedir."¹²²

Joaquín'in kuşaklar boyunca isminin anılması, tekrarlanması, onlarla yaşaması isteği şüphesiz açıktır. Bu tutkusu gençliğini kaybettiğinde de, ölene kadar da, daha da kuvvetlenir. Abel'in çocuğunun olacağını öğrendiğinde içten içe büyük bir kıskançlık duyar ve kendine öfkelenir:

“ Görüyor musun? Ne adamsın sen? diye fısıldıyordu sanki. Beceriksizliğin yüzünden ölmelerini engelleyemediğin canlılara yeniden can veren o, ölüme terk ettiklerini sanatıyla diriltten ve ölümsüzleştiren o, yakında bir çocuk sahibi olacak, eti, kemiği ve kanı ile yeni bir yapıt getirecek dünyaya, bu arada sen... Sen belki bunu da yapamayacaksın... O senden daha erkek!”¹²³

Ona göre kıskançlık, ölümsüzlük arzusunun kökenidir aslında ve eserin odaklandığı konu ve Joaquín'in duyduğu kıskançlığın sebebi de bundan ileri gelir.

Ricardo Gullón, Unamuno ile ilgili olarak: “ Yazar, sade, yalın bir isme ulaşınca kadar, yoğunluğunu azaltarak devam ederken, kişi de gerçeklikte zamanını geçirir.”¹²⁴ yorumunda bulunur yani Unamuno kendi yarattığı tasvirde ölümsüzlük tutkusu uğruna hayatta kalmayı sürdürmektedir.

¹²² Julián Marías, 1943, s.107

¹²³ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s.40

¹²⁴ Ricardo Gullón, *Autobiografías de Unamuno*, Editorial Gredos, 1964, s.246

Abel Sánchez'in karakterlerinden bahsedecek olursak, burada yaratıcının rolü gereklidir. Öncelikle yaratılan yaratıcısının olağan eleştirisini verebilir çünkü onun bir yansımasıdır. Sonra, eser anlatımı ve önsözüyle yaratıcısının ölümünden sonra hala yaşadığından haber verir bizlere. Tüm eserin hayatın karşısında eleştirel bir enstrümana benzediğini söylemek mümkündür. Onun amacı da bütün sanatlarda olduğu gibi insan varlığının derinlerine inmek ve ona ışık tutmaktır. Bu eleştirel amaca ve tüm edebiyatın yaşamsal işlevine bakacak olursak, bu iki yolun derinliğin (sanat-var olmak), yapının (bilmek-eleştiri) kendi amacını etkilediği söylenebilir.

Unamuno'nun "Niebla" (Sis) eserinde olduğu gibi Abel Sanchez'de de olmak, daha çok var olmak ve sonsuzluk tutkusuna sahip kişi gerçek olan var olan kişidir. Bu yüzden eserine "Una historia de Pasión" (Bir Tutkunun Öyküsü) demiştir.

Eseri incelediğimizde Joaquín'in kızında, torununda her zaman var olma arzusu şüphesiz açıktır. Bu, öylesine doğal bir arzudur ki, onu tanrısal bir hatırlayışta da var olma isteğine götürmektedir. Yaşam ve sembolik gerçeklik eserde birleşmiştir, kişilik ve örnekleme birdir.

Joaquín Monegro'nun kıskançlığı, trajik, kendini koruyan bir kıskançlıktır. Eser boyunca bu kıskançlık olumlu bir tutku halini alır; hırs ve daha fazla varolma arzusu. Joaquín her zaman çalışan, uğraşan, Abel ise; elinin dokunduğu her yerde başarıya ulaşan bir kişiliğe sahiptir. Unamuno bu rekabette Tanrısal bir hediye koyar, bu insanın acı dolu mücadelesidir. Joaquín'in tutkusu kendi içinde içten bir gerçekliktir.

Joaquín'ın Abel'e karşı verdiği mücadelede sonsuz olma arzusunu, onun nefret ettiği tabloları ve ünü karşısında yazmayı planladığı "Yaşlı Doktor'un Anıları" adındaki kitapla ilgili şu sözlerinden anlıyoruz:

“...Sen olmayacaksın Abel Sánchez, sadece sana verdiğim isim olacak. Bu Joaquín'in diyecekler...”¹²⁵

Anlatıcı Joaquín eserde kuşaklar arasında geçişler yapmaktadır. Doğduğunda, yaratılmış bir nesne gibidir; olgunlaşırken kendi “ben” ini yaratır ve böylece her defasında öznelleşmeye yani yaratıcı olmaya başlar; öldüğünde ise sadece hatırası kalır. Joaquín, o öldükten sonra yayımlanacak eserinin ünüyle ilgili olarak çok endişelidir. Öykünün amacı kendini ölümsüzleştirmektir ve bu bağlamda bir Tanrı gibi Abel'in hafızasında sürdürmektir. Bunu kitapta geçen şu bölümden anlayabiliriz:

“...Joaquín, Abel Sánchez'in portresini yazınsal olarak yaratabilirse, onu tablolarından daha çok ölümsüzleştirmiş olacağını düşündü; geleceğin yorumcuları ve bilim adamları tarihsel kişiyi, kurgunun saydam tülünün altında keşfedebileceklerdi. ‘Evet Abel, evet’ diyordu Joaquín kendi kendine; ‘elde etmek için onca savaşmak zorunda kaldığın, uğruna savaştığın tek şeyi, seni tedirgin eden tek şeyi, o yüzden beni her zaman küçük gördüğün şeyi, daha da kötüsü bana aldırmanana neden olan şeyi sağlaman için iyi bir fırsat işte; gelecekteki kuşakların belleğinde kalacak olan senin resimlerin olmayacak, hayır, ben seni kalemimle olduğun gibi çizmeyi başaracağım. Evet, başaracağım, seni tanıdığım için, sana katlandığım için, bütün yaşamım boyunca

¹²⁵ Miguel de Unamuno, 1990, s.58

ağırlığını üstümde duyduğum için başaracağım. Seni sonsuza dek boyunduruğum altına alacağım...”¹²⁶

Ricardo Gullón’un ifade ettiği gibi: “ Unamuno yöntemi, hayatta kalma uğruna günlük hayatta savaşmak, bir efsane yaratmaktır.”¹²⁷ Eserinin gün be gün hem kendini ve bir taraftan da efsanesini yarattığını belirten Unamuno, bunu Joaquín’e de yansıtır. Ölümsüzleşmek için daha edebi ve efsanevi hale dönüşürken, eser orijinal halinden çıkmaz. Eser, okuyucunun karşısında tıpkı kendi hayatlarındaki yaşanmışlıkları onlara sunan bir araç gibidir. Unamuno’ya göre yazan kişi okuyan kişiyle birleşebilir, birini diğerinde yaşayabilir. Yani yazarın iç hayatı okuyucunun hayatında devam eder. Unamuno bu duruma şu açıklamayı getirir:

“Ben bir anlatıcıyı eserin okuyucusuyla birlikte yalnızlıktan kurtarmaya çalışıyorum. İki bir olarak hareket ettiklerinde sonsuzlaşıyorlar...”¹²⁸

Abel Sánchez, şüphesiz Habil ile Kabil efsanesinin kökenlerini, mücadele veren ve başkasının hatırasında yaşayabilmek için bu mücadeleyi sürdüren kişilerle insanlık trajedisi haline dönüştürerek bize geri vermektedir. Böylece yazar, bu eserde var olmayı simgeleyen, yaratıcının hayati, sanatsal, insani ve tanrısal öğelerini çeşitli noktalarda bir araya getirmektedir.

¹²⁶ Yıldız Ersoy Canpolat, 2007, s.123

¹²⁷ Ricardo Gullón, s.249

¹²⁸ Miguel de Unamuno, **Cómo Se Hace Una Novela**, Edición de Teresa Gomez Trueba-Cátedra 2009, s.174

SONUÇ

Miguel de Unamuno eserlerinin özü yersiz, zamansız sadece olmayı istemek veya istememek arzusundan oluşan yaşam ve ölüm tutkusuna dayanmaktadır. İşte insan bu tutku uğruna kıskançlık, kin gibi kötü duygularla beslenebilir. Eserlerinde yarattıklarıyla kendini ifade ettiğini ve ortaya çıkardıklarıyla da kendi özelliğinin yarattığı şeye daha yakın olduğunu görmekteyiz. Onun yaşadığı gerçeklik, incelediğimiz Abel Sánchez eserindeki Joaquín karakterinin gerçekliğinden başkası değildir.

Eserlerinin konularına bakıldığında onun felsefesiyle ilgili şifreler verdiğini, sorunların derinlerine kadar indiğini, az bir çevre ile iç gerçeklik, felsefi hatta dini esaslı trajediler içerdiğini ve tutkunun yalın bir fenomenolojisi olduğunu görebilmekteyiz. Yer ve zamanın dışında iç dramayı barındıran konularını anlatırken okuyucunun gelişen olaylardan ve insan tutkularının hikayelerinden uzak kalmamasına özen gösterir. Genellikle acı çeken karakterler yaratır. Gelişmekte olan olaylar aslında psikolojiktir ve bu şekilde bize kişinin gelişimini de göstermiş olur. İnsan eylemleri ve tutku öykülerinde portre, tasvir ve anlatımdan dramatism, iç analiz ve direkt ifadeyi ortaya çıkarır. Dramatizmin ifadesi diyalog, monolog ve itiraf edici nitelikteki bir mektup tarzında olabilir. Unamuno yaşadığı döneme olan itirazını eleştirisel bir his ve kişisel iddiasıyla yapmaya çalışmıştır.

Unamuno hikayelerin özünde dramatik sahneleri ele alır. Alışlagelmiş kalıplardan çıkardığı, gerçekmiş gibi anlattığı hikayeleri genelde üçüncü kişide başlar, onları isimlendirir, onlar hakkında çok az bilgi verir, onları tanımlamaz ve bu şekilde onlara kimlik kazandırarak duymamızı ya da hareketlerini görmemizi sağlar.

Pek çok türde eser veren Unamuno'nun en önemli yapıtlarından biri de “Abel Sánchez (Tutkulu Bir Aşk Hikayesi) - (Bir Tutkunun Öyküsü)”dir. İki iyi dostun, arkadaşın rekabetini, çekişmelerini anlatan eser Unamuno'nun milli bir hastalık gibi gördüğü kıskançlık ve kin konusunu ele alır. Kişilik odaklanmasının yer aldığı bu eserde başkahraman Joaquín'in itirafıyla, onun yaşadıklarıyla ilgili her şeyi görmemiz mümkündür.

ÖZET

Yirminci yüzyıl İspanyası'nı düşünen ve yazan, "İspanyol Bilincinin ve Kişiliğinin Uyanışı" olarak değerlendirilen 98 Kuşağı yazarlarından Miguel de Unamuno dogmatik düşünceye (özellikle faşizme) karşı savaşımış ve bu uğurda mücadelesini vermiştir.

Unamuno bilindik roman bilimselliği ile alay eder, yazınsal yapıtların yazarın belli başlı önsezilerini açıklamak için birer araç olduklarını ileri sürer. Kimi yapıtlarında ölümsüzlük özlemi ağır basar, kimi zaman Tanrı'ya başkaldırır, kimi zaman da yazgıya boyun eğer. Tüm eserlerinde zengin ve özenli bir dil kullanır; kaba, çirkin sözleri ancak deli dolu kişilerine söyleterek kusursuz bir denge tutturmuştur. Bazen iç konuşmalara bazen de kişilerin, yazar ve okuyucunun karşılıklı konuşmalarına ve tartışmalarına yer verir.

Miguel de Unamuno Abel Sánchez eseriyle psikolojik bir portre çizmek yerine, bir tutkunun analizini ya da gidişatın detaylarını geliştiriyor. Başkahraman Joaquín'in kıskançlıkla ve hırsıyla dolmuş, mahvolan ruhunun mücadelesi Abel'in doğru kişiliğine perde düşürüyor. Bu durumda asıl güçlü karakter itirafta bulunan oluyor. Unamuno'nun tarif ettiği eylemler, hareket, etkinlik ve tutkulardır yani tamamen maneviyattır.

Unamuno, Joaquín Monegro gibi acı çeken kahramanlarının yaşadıkları ya ızdırap çektikleri yerlerin tasvirinden her zaman kaçmıştır. Dışarıya fikrin önemi, içte yaşananların ifadesi ya da işareti verilir.

Çünkü ona göre görünüşten hiçbir şey anlaşılmaz, görünmez. Gözle görülen her şey içtenlikle açığa kavuşur, algılanamaz, olayın dünyası acı çeken insanlara hakimdir.

Yazarın yarattığı karakterler yaşadıkları iyilik ve kötülüklerden, saklamakta zorlandıkları tutkularından dolayı ızdırap dolu büyük acılar çekerler. Eserdeki Joaquín'in titiz ve hastalıklı analizi, bize ruhunun gizli yerlerini açığa çıkarmamıza izin verir. Öfkesiyle doldurduğu niyeti, yaralayıcı, agresif, aynı zamanda da zalim hisleri karakterin sefilliğini bize gösteriyor. Tez çalışmamızda bahsettiğimiz konular işlenmektedir.

SUMMARY

Miguel de Unamuno who considers and writes Spain of the twentieth century is one of the writers of the Generation 98 which is appreciate as “Awake of The consciousness and Personality of the Spanish”, fought against dogmatic thinking and fought fort his cause.

Unamuno makes a mockery with the familiar scientific novel and argues that the literary works are a tool to explain the main premonitions of the writer. In some works outweighs the longing of immortality, sometimes rebels to God and bows the destination. In all of the creations uses a rich and elaborate language and balance perfect with his crazy persons that say rude and ugly words. Sometimes gives place to the internal conversation and sometimes to the dialoge and discussion of the writer, the persons and the reader.

Miguel de Unamuno with the story of Abel Sánchez develops the details of the analysis of the passion or the course of the story instead of psychological portrait. The fight of the protagonist Joaquin that is full of envy and ambition destroyed in the struggle for the soul, covers the right personality of Abel. So the strong character is that admit. The actions described by Unamuno are moves, events, passions, that is, spirituality.

Unamuno escapes definition of the places of the persons that live or anguish. The importance of expression of idea what happened inside is given to outside. Because nothing is visible and understandable of the appearance. Everything that can be see

regains reveal with the sincerity, is imperceptible and the event is dominated by people who are suffering.

The characters that created by autor anguish because of living goodness and badness and the difficulty of hiding his passions. The rigorous and diseased analysis of Joaquin in the story allows to us take his secret places of the spirit of disclosure.

His intention full of fury,hurtful,aggressive and cruel feelings show us the abjection of the character. Thesis study is covered by mentioned study.

KAYNAKÇA

Barbudo Sánchez, Antonio, **Introducción, Miguel de Unamuno**, Madrid, Taurus, 1974

Canpolat, Ersoy, Yıldız, **Miguel de Unamuno - Abel Sánchez - Tutkulu Bir Aşk Hikayesi** - Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007

Canpolat, Ersoy, Yıldız, **Miguel de Unamuno, Tula Teyze**, Hasan Ali Yücel Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007

Canpolat, Ersoy, Yıldız, **Miguel de Unamuno, Üç Örnek Öykü ve Bir Önsöz**, Modern Klasikler Dizisi, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2017

Clavería, Carlos, "Sobre el tema de Caín en la obra de Unamuno", **Temas de Unamuno**, Madrid: Gredos, 1953

Clavería, Carlos, **Temas de Unamuno**, Edición Gredos, Madrid, 1970

De Unamuno, Miguel, **Abel Sánchez - Una Historia de Pasión**, Colección Austral, Espasa Calpe Mexicana, 1990

De Unamuno, Miguel, **Abel Sánchez**, Edición Castelia, Madrid, 1985

De Unamuno, Miguel, **Nada Menos Que Todo Un Hombre**, Nabu Press, 2010

De Unamuno, Miguel, **Cómo Se Hace Una Novela**, Edición de Teresa Gomez Trueba - Cátedra, 2009

De Unamuno, Miguel, **Niebla**, Editorial Universitaria S.A., 1986

De Unamuno, Miguel, **La Tía Tula**, Edición Taurus, Madrid, 1982

De Unamuno, Miguel, **Envidiados y Envidiosos**, Revista Ahora, Mayo, 1935

De Unamuno, Miguel, **El ensayo titulado “Envidia Hispánica” del autor**

Del Pino Castillo, Carlos, **Teoría de los sentimientos**, Tusquets Editores, Barcelona, 2000

Derinsu, Osman, **Miguel de Unamuno - Yaşamın Trajik Duygusu**, Inkılap Yayınları, İstanbul, 1986

Gullón, Ricardo, **Autobiografías de Unamuno**, Editorial Gredos, 1964

Mead, Margaret, **Jealousy: Primitive and Civilized**, G. Clanton ve L. G. Smith (der.), **Jealousy**, Englewood Cliffs, Nj Printice Hall, 1977

Miguel Criado, Isabel, **Las Novelas de Miguel de Unamuno**, Ediciones Universidad de Salamanca, 1986

Marías, Julián, **Miguel de Unamuno**, Espasa Calpe, Madrid, 1943, Recogido, posteriormente, en Obras, Editorial Revista de Occidente

Pines Malach, Ayala, **Aşk ve Kıskançlık**, Okyanus Yayınları, İstanbul, Mart, 2003

Pines Malach, Ayala, Bowes, C.F, **Romantic Jealousy**, Psychology Today, 1992

Seara, Luis, **Miguel de Unamuno, sus artículos** (La Envidia Hispánica)

Shakespeare, William, **Othello**, Türkçesi: Özdemir Nutku, 8. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2004

Zubiri, Xaiver, **Los problemas fundamentales de la metafísica occidental**. Madrid: Alianza Editorial, 1994

Toledano Chaguaceda, Ana, **Miguel de Unamuno - Estudios sobre su obra. IV**, Ediciones Universidad de Salamanca, 2009

Toledo, Gökner, Hale, **Los personajes y Los temas en las novelas de Unamuno**, Doktora Tezi, Ankara, 1989

Torres Torres, Manuel José, **Joaquín Monegro: el vano intento de liberar una pasión**, en Oigia, Revista electrónica de estudios hispánicos, número 1, Enero, 2007

Wills, Arthur, **España y Unamuno**, Nueva York, 1928

Sözlük ve İnternet Kaynakları

Real Academia Española, la envidia (10.02.2009)

<http://tdk.org.tr/tr/sozbul>, kıskançlık (23.12.2008)

<http://www.biografiasyvidas.com/biografia/u/unamuno.htm> (26.05.2010)

<http://culturitalia.uibk.ac.at/hispanoteca/Literatura> (12.07.2009)

<http://www.rinconcastellano.com-miguel de unamuno, obra> (3.03.2010)

http://tr.wikipedia.org/wiki/Habil_ve_Kabil (8.01.2011)

<http://hispanoteca.eu/Literatura-miguel de unamuno y jugo,vida y obras> (5.03.2018)

<http://www.raco.cat/index.php/BoletínRAB/article/.../270220-el tema de la personalidad en la obra narrativa de Miguel de Unamuno> (27.09.2018)

<http://revistas.usal.es/index.php/0210749/article> - Abel Sánchez y La envidia de Unamuno (15.10.2018)